

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Filip Gvozdek

Základy trestní odpovědnosti právnických osob

Foundations of criminal liability of legal entities

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5. května 2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 5. května 2015

Filip Gvozdek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce panu prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady a užitečné pokyny při psaní diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Cesta k zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	3
2.1	Mezinárodní úprava trestní odpovědnosti právnických osob	3
2.2	Koncepce (modely) trestní odpovědnosti právnických osob.....	4
2.3	Hlavní argumenty pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	6
2.3.1	Argumenty pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.....	6
2.3.2	Argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.....	10
2.4	Legislativní proces a trestní odpovědnosti právnických osob	17
2.4.1	Expertní komise o vhodnosti trestní odpovědnosti právnických osob.....	17
2.4.2	Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004	18
2.4.3	Návrh věcného záměru zákona o správní odpovědnosti právnických osob z roku 2009.....	19
2.4.4	Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2011	20
2.5	Nové zásady trestního práva v důsledku přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.....	21
2.5.1	Zásada kolektivní trestněprávní odpovědnosti	21
2.5.2	Zásada nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby	23
2.5.3	Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby.....	24
2.6	Systematika zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	24
3	Základy trestní odpovědnosti právnických osob v užším smyslu	27
3.1	Působnost zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.....	27
3.1.1	Časová působnost.....	28
3.1.2	Místní působnost.....	29
3.1.3	Osobní působnost.....	35
3.1.4	Věcná působnost	38
3.2	K otázce spáchání trestného činu právnickou osobou.....	43
3.2.1	Protiprávnost činu	44
3.2.2	Spáchání trestného činu jménem právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti	45

3.2.3	Osoby a orgány jednající za právnickou osobu	46
3.2.4	Přičitatelnost trestného činu právnické osobě.....	58
3.3	Právnická osoba jako pachatel či spolupachatel trestného činu	65
3.4	Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby.....	67
3.4.1	Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby podle § 10 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	68
3.4.2	Trestní odpovědnost více právních nástupců právnické osoby podle § 10 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	70
3.4.3	Trestní odpovědnost právního nástupce a ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu podle § 10 odst. 3 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.....	71
3.4.4	Trestní odpovědnost právního nástupce po zrušení právnické osoby po pravomocném skončení trestního stíhání podle § 10 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	73
3.5	Zánik trestní odpovědnosti právnické osoby	73
3.5.1	Účinná lítost.....	75
3.5.2	Promlčení trestní odpovědnosti	77
3.5.3	Vyloučení z promlčení	80
4	Nedostatky současné právní úpravy a úvahy de lege ferenda.....	81
5	Závěr	85
6	Seznam zkratk.....	87
7	Seznam použité literatury	88
7.1	Knihy	88
7.2	Články.....	89
7.3	Internetové zdroje.....	91
7.4	Judikatura.....	93
8	Abstrakt	94
9	Abstract.....	95
10	Klíčová slova, key words	96

1 Úvod

Problematika trestní odpovědnosti právnických osob je fenomén trestního práva, kterým se státy kontinentálního typu právní kultury zabývají zejména od druhé poloviny dvacátého století. Prvním státem patřícím do kontinentálního typu právní kultury, který zavedl trestní odpovědnost právnických osob do svého právního řádu již v roce 1976, je Nizozemsko.¹ Oproti tomu v anglo-americké právní kultuře má trestní odpovědnost právnických osob již dlouholetou tradici a tvoří neodmyslitelnou součást právních řádů států této právní kultury (anglické, waleské a severoirské právo, právo Spojených států amerických, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu, Jihoafrické republiky).

Příčinou rozmachu trestní odpovědnosti právnických osob je společenský, ekonomický a politický vývoj, který vede k tomu, že se právnické osoby staly každodenní součástí lidského života a jejich vliv na společenském a ekonomickém dění narostl do té míry, že právě právnické osoby kontrolují oblast průmyslu a obchodu. V jednadvacátém století je reálná moc právnických osob posílena i s ohledem na globalizaci a mezinárodní integraci, čímž „vznikají celosvětově působící korporace, v jejichž činnosti se mohou projevovat a projevuji i četné protispoločenské aktivity.“²

Trestní odpovědnost právnických osob je v rámci států náležejících ke kontinentálnímu typu právní kultury velmi kontroverzním tématem. Svou kontroverzní povahu si trestní odpovědnost právnických osob získala především tím, že narušuje tradiční trestněprávní zásadu evropské právní kultury, kterou je individuální trestní odpovědnost (tj. odpovědností fyzické osoby) spočívající v klasickém pravidlu *societas delinquere non potest*.³ Názorů, které se staví proti trestní odpovědnosti právnických osob, je mnoho. Stejně tak ale existuje mnoho názorů, které podporují trestní odpovědnost právnických osob. Čeští zákonodárci však museli zejména reagovat na stupňující se nátlak ze strany mezinárodních institucí, které skrze své právní, politické a vědecké dokumenty vyžadovaly sankcionování právnických osob za jejich protiprávní chování na

---

¹ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 11.

² Jelínek, J., Herczeg, J. op. cit., s. 12.

³ Společnost (právnická osoba, korporace) nemůže jednat protiprávně. K tomuto blíže v kapitole 2.3.2.1.

vnitrostátní úrovni. Česká republika však až do přijetí zákona č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „ZTOPO“) neměla žádný vnitrostátní předpis, který by umožňoval účinné sankcionování právnických osob. I z tohoto důvodu tak Česká republika nemohla ratifikovat některé významné mezinárodní smlouvy, které takový požadavek obsahovaly.

Ačkoli ZTOPO nabytí účinnosti relativně nedávno, a to dne 1. ledna 2012, nelze však opominout, že předchozí vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byl předložen k projednání Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky již v roce 2004, avšak neprošel prvním čtením. Pochybnosti týkající se vhodné úpravy sankcionování právnických osob v rámci České republiky byly (a stále jsou), což se projevilo v roce 2008, kdy byl dokonce vypracován věcný záměr zákona o správní odpovědnosti právnických osob. Tento byl však o rok později odmítnut již v mezirezortním připomínkovém řízení.

V den nabytí účinnosti ZTOPO tak došlo k naplnění již dlouho připravovaných změn v oblasti trestního práva. ZTOPO mění základní zásady trestního práva, když nyní vedle sebe existuje individuální trestní odpovědnost a kolektivní trestní odpovědnost. ZTOPO dále umožňuje přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce. Navíc ZTOPO výslovně umožňuje souběžnou trestní odpovědnost fyzické osoby a právnické osoby za předpokladu naplnění všech zákonných podmínek vzniku trestní odpovědnosti zmíněných subjektů.

Cílem předkládané diplomové práce je rozbor pozitivní právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob s přihlédnutím ke kladům a záporům účinné právní úpravy. Jde však především o rozbor těch hmotněprávních ustanovení ZTOPO (s výjimkou úpravy sankcionování právnických osob), které jsou (nejen) odbornou veřejností vnímány přinejmenším jako problematické.

Diplomová práce je členěna do tří částí. První část se zaměřuje na historický exkurz s mezinárodním přesahem spolu s posouzením argumentů pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, dále na možné koncepce odpovědnosti právnických

osob a na legislativní proces týkající se trestní odpovědnosti právnických osob na území České republiky. První část dále pojednává o nových zásadách trestního práva hmotného, jejichž začleněním došlo v českém trestním právu k významným změnám.

Druhá část se věnuje ZTOPO jako takovému, tedy zaměřuje se na působnost nové zákonné úpravy a na předpoklady trestní odpovědnosti právnické osoby. Dále se ve druhé části zabývám otázkou přičitatelnosti spáchání trestného činu právnické osobě a možnosti vyvinění právnické osoby pomocí tzv. *compliance*⁴ opatření. Svou pozornost věnuji i institutu přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce a možnosti zániku trestní odpovědnosti právnické osoby.

V závěrečné části diplomové práce se zabývám nedostatky současné právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob. Stejně tak se *de lege ferenda* snažím představit možná vhodnější řešení předmětné právní úpravy.

2 Cesta k zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

2.1 Mezinárodní úprava trestní odpovědnosti právnických osob

Jak jsem již uvedl v úvodu své diplomové práce, mezi nejvýznamnější důvody, které vedly k přijetí ZTOPO byly mezinárodní závazky státu. Z těchto závazků vyplývala pro Českou republiku povinnost zakotvit deliktní odpovědnost právnických osob do českého právního řádu. Žádný z mezinárodních dokumentů však nehovoří o povinnosti učinit tak prostřednictvím norem trestního práva. Tyto dokumenty „pouze“ zmiňují existenci účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí.⁵ V době, kdy se rozhodovalo o možné trestní odpovědnosti právnických osob, existovalo přibližně čtyřicet dokumentů,

---

⁴ Pod pojmem „compliance“ lze chápat způsob jednání v souladu s pravidly.

⁵ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

kteře obsahovaly požadavek na zavedení takových sankcí. Podle důvodové zprávy k ZTOPO (dále jen „**Důvodová zpráva**“) se jedná o dokumenty, které vznikaly zejména na půdě Organizace spojených národů a jejích orgánů a organizací, Rady Evropy, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj nebo Evropské unie, ale též na vědeckých fórech, např. na světových kongresech Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP). Jedním z často zmiňovaných příkladů výsledku světového kongresu je např. rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva, který se konal v Riu de Janeiro v roce 1994. Tato rezoluce doporučuje státům sankcionovat právnické osoby za trestné činy proti životnímu prostředí.⁶

V rámci Evropské unie byla Česká republika posledním státem, jehož právní řád neobsahoval právní úpravu deliktů odpovědnosti právnických osob. Takový stav byl značně nežádoucí, neboť z tohoto důvodu nebylo možné ratifikovat některé mezinárodní smlouvy, které výslovně obsahovaly požadavek sankcionování právnických osob, ale též představoval riziko přesunu sídel zahraničních právnických osob do České republiky, kde by tyto právnické osoby pokračovaly v činnosti, která byla v zemi jejich původního sídla trestná, avšak v České republice by je nebylo možné potrestat. Navíc v případě neplnění povinností, které pro Českou republiku vyplývaly z unijních předpisů a které rovněž zakotvovaly požadavek sankcionování právnických osob za jejich deliktů jednání, by České republice hrozilo zahájení řízení o porušení Smluv podle čl. 258 Smlouvy o fungování EU. Toto řízení by přitom mohlo být podle článku 260 odst. 3 Smlouvy o fungování EU spojeno s návrhem na uložení povinnosti uhradit paušální částku či penále. České republice tak reálně hrozilo uložení značné finanční sankce.

2.2 Koncepce (modely) trestní odpovědnosti právnických osob

S ohledem na skutečnost, že žádný z mezinárodních dokumentů nestanoví požadavek trestní odpovědnosti právnických osob, je tedy na státech, jakou koncepci deliktů

---

⁶ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

odpovědnosti právnických osob zvolí. Dle Jelínka⁷ můžeme rozlišovat mezi kontinentálním modelem trestní odpovědnosti právnických osob a angloamerickým modelem trestní odpovědnosti právnických osob.

V rámci kontinentálního právního okruhu lze rozlišovat tři⁸ možné koncepce deliktní odpovědnosti právnických osob:

1. Pravá trestní odpovědnost právnických osob. Trestní odpovědnost právnických osob je upravena v přímo trestním zákoně (např. Francie, Nizozemí, Dánsko atd.), nebo ve zvláštním zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob (např. Česká republika, Polsko, Rakousko atd.). Vedle sebe tedy současně existují dva systémy trestní odpovědnosti – trestní odpovědnost fyzických osob a trestní odpovědnost právnických osob. Právnickým osobám soudy ukládají sankce v trestním řízení. Za pozitivní přínos této koncepce považují možnost trestního stíhání právnické osoby i tehdy, když se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba trestný čin spáchala. Pravá trestní odpovědnost právnických osob je nejrozšířenější koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob v Evropě.

2. Nepravá trestní odpovědnost právnických osob. Trestně odpovědné jsou pouze fyzické osoby jednající jménem nebo za právnickou osobu. Těmto právnickým osobám je pak možné uložit trestní opatření, která svou povahou odpovídají spíše ochranným opatřením (hovoří se o tzv. quasitrestních sankcích, které se nenazývají tresty). Tuto koncepci přijala například Slovenská republika (v současné době je však na Slovensku projednáván zákon, který má úpravu trestní odpovědnosti právnických osob změnit ve prospěch koncepce pravé trestní odpovědnosti právnických osob).

3. Jiný způsob regulace protiprávní činnosti právnických osob, který splňuje kritéria účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí. Do této kategorie lze

---

⁷ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 15.

⁸ Jelínek, J., Herczeg, J. op. cit., s. 16.

zařadit administrativněprávní trestání, se kterým se lze setkat v právním řádu Spolkové republiky Německo.

2.3 Hlavní argumenty pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Přijetí ZTOPO byl běh na dlouhou trať. V rámci přípravy ZTOPO tak mezi odbornou veřejností probíhaly debaty, zda je vůbec nutné zakotvit v našem právním řádu trestní odpovědnost právnických osob. V následující kapitole se proto zabývám jednotlivými důvody, které byly často zmiňovány jak ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti právnických, tak v neprospěch tohoto institutu.

2.3.1 Argumenty pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

2.3.1.1 Rozvoj společnosti a narůstající moc právnických osob

Významným kriminálně-politickým důvodem pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je rozvoj hospodářského a společenského života, kdy zejména v rámci hospodářského života dochází k trestné činnosti právě prostřednictvím právnických osob, neboť právnické osoby získávají v moderní společnosti stále větší vliv na dění ve společnosti. V nedávné době se začalo hovořit o tzv. globalizaci ekonomiky, v důsledku čehož „vznikají celosvětově působící korporace, v jejichž činnosti se mohou projevat a projevují četné protispoločenské aktivity.“⁹

K protispoločenské aktivitě se může společnost uchýlit úmyslně (např. podvody a korupce ve veřejných zakázkách) či nedbalostně (např. ekologická havárie ohrožující/poškozující životní prostředí), přičemž následky takového jednání mohou mít často dalekosáhlé dopady na prostředí, ve kterém společnost působí, čímž značně narušují společenskou rovnováhu a život ve společnosti. Jelínek proto považuje

---

⁹ Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 82.

trestněprávní úpravu za vhodnější, protože ta „nabízí širší paletu sankcí než např. správní právo.“¹⁰

Právnícké osoby hrají významnou roli při trestné činnosti páchané zejména v oblasti finančnictví, ekonomie, životního prostředí atd. Skrze trestnou činnost se většinou snaží dosáhnout značného zisku způsobem, který je v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, ekonomického chování jednotlivců, popř. jinými pravidla obsaženými v právních předpisech. Toto jednání může naplnit znaky tzv. „kriminality bílých límečků“, kterou se rozumí „*hospodářská trestná činnost páchaná při výkonu profese představitelem legálního podnikání, tj. obcházení pravidel a porušování zákonů v rámci výkonu profese na místě, které to umožňuje, s cílem získat vyšší zisk.*“¹¹ Proto je nutné na takové jednání reagovat prostředky, které jejich ziskuchtivé pohnutky zapudí již v počátku. Souhlasím proto s výše uvedeným názorem Jelínka, neboť se domnívám, že trestní právo je schopné tohoto cíle dosáhnout. I když jsem si vědom toho, že není možné trestnou činnost vymýtit úplně, lze dosáhnout alespoň podstatného snížení kriminální činnosti právníckých osob.

V neposlední řadě je nutné zmínit, že právnícké osoby jsou schopné vyvíjet takový tlak na své zaměstnance, že ti se raději podrobí právnícké osobě a budou aktivně participovat na páchání trestné činnosti, či takovou kriminální aktivitu budou mlčky tolerovat. I s ohledem na společenský vývoj musíme vzít v úvahu skutečnost, že k tomuto může docházet např. z obavy zaměstnanců ze ztráty pracovního místa. Obecně je potřebné předcházet situacím, kdy zločinecké organizace proniknou do občanské sféry a budou využívat obchodní závody k páchání trestné činnosti, protože „*velké firmy v současném světě vládnou rozsáhlou hospodářskou, společenskou a politickou mocí*“¹², což by mohlo vést k nárůstu kriminality, zejména hospodářské kriminality.

---

¹⁰ Jelínek, J. op. cit., s. 82.

¹¹ Scheinost, M. a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 93.

¹² Wells, C. *Corporations and Criminal Responsibility*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 150 cit. podle Jelínka, J. *Trestní odpovědnost právníckých osob*. Praha: Linde, 2007, s. 83.

2.3.1.2 Mezinárodní závazky a doporučení

Další významný důvod pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu představují mezinárodní závazky a doporučení, ve kterých se vyslovuje požadavek na zavedení účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí za vymezené deliktní jednání právnických osob. Jak jsem již uvedl v části 2.1. své diplomové práce, Důvodová zpráva konstatuje, že se jedná o dokumenty, které vznikaly zejména na půdě Organizace spojených národů a jejích orgánů a organizací, Rady Evropy, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj nebo Evropské unie, ale též na vědeckých fórech, např. na světových kongresech Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP).¹³

Značný tlak byl na Českou republiku vyvíjen i z Evropské unie, protože Česká republika byla před přijetím ZTOPO posledním členským státem, který neměl implementovány závazky z této oblasti, což mohlo mít za následek zahájení řízení o porušení Smluv podle čl. 258 Smlouvy o fungování EU, které by přitom mohlo být podle článku 260 odst. 3 Smlouvy o fungování EU spojeno s návrhem na uložení povinnosti uhradit paušální částku či penále.

2.3.1.3 Nemožnost zjistit konkrétní odpovědnou fyzickou osobu

V případě spáchání trestného činu nemusí být vždy zcela jasné, kterou konkrétní fyzickou osobu je možné označit za pachatele. S ohledem na organizační strukturu řady právnických osob tak může nastat situace, kdy *„je prakticky nemožné zjistit, kdo je odpovědný za to které rozhodnutí, individualizovat viníka a dohnat jej k trestní odpovědnosti.“*¹⁴ Tento fakt může být navíc multiplikován i skutečností, že rozhodovací, kontrolní a jiné pravomoci mohou být přeneseny na nižší úrovně vedení v rámci společností (tzv. decentralizace).

Dále je třeba zmínit, že účinky odsouzení konkrétní fyzické osoby jednající za právnickou osobu nepůsobí preventivně a ve většině případů odsouzení ani nemá vliv na další trestnou činnost této právnické osoby. Oslabení účelu potrestání konkrétní fyzické osoby navíc

---

¹³ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

¹⁴ Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 87.

způsobuje skutečnost, že „zaměstnanci, kteří byli odsouzeni za trestný čin spáchaný v zájmu organizace, mohou být po odsouzení pochváleni, povýšeni nebo jinak dodatečně odměněni právě tím podnikem, v jehož zájmu nebo k jehož prospěchu trestný čin spáchali.“¹⁵

Stejně tak sankce (např. pokuta) vztahující se pouze na fyzickou osobu může působit ve vztahu k právnické osobě poměrně neúměrně. Lze si představit případ, kdy by určitá výše pokuty byla pro fyzickou osobu likvidační, avšak ta samá výše pokuty by byla pro právnickou osobu, která využila svého zaměstnance ke spáchání trestného činu a zůstala tak bez potrestání (uhradila by však tuto pokutu za svého zaměstnance jako odměnu za trestný čin), zanedbatelná.¹⁶

Řešením, které umožňuje předejít jakýmsi „obětním beránkům“ společnosti představovaných jejich zaměstnanci, je zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. I přesto však právnické osoby mohou přijmout takové preventivní a kontrolní mechanismy, které jim umožní vyhnout se vyslovení viny za spáchaný trestný čin svého zaměstnance.

Eminentním prvkem v rámci trestní odpovědnosti právnických osob je existence souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob, která umožňuje potrestat jak fyzickou osobu, která skutek spáchala, tak právnickou osobu, které lze jednání fyzické osoby za podmínek stanovenými ZTOPO přičíst. Domnívám se, že tento institut plní významným způsobem funkci preventivní i regresivní.

2.3.1.4 Rovnováha práv a povinností

Jelikož lze v poslední době spatřovat, že dochází k rozšiřování práv právnických osob, zastává část odborné veřejnosti názor, že k tomuto rozšiřování práv by měl být adekvátně stanoven i rozsah povinností právnických osob v souladu s jejich právy. Proto by nebylo spravedlivé, aby právnické osoby byly vyňaty z některých právních poměrů, např. z trestní odpovědnosti.¹⁷

---

¹⁵ Jelínek, J. op. cit., s. 88.

¹⁶ Lütolf, S. *Strafbarkeit der juristischen Person*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag AG, 1997, s. 15 cit. podle Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 88.

¹⁷ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 204.

2.3.1.5 Nemožnost řešení mimotrestními prostředky

Český právní řád již před přijetím ZTOPO znal deliktní odpovědnost právnických osob. Tento druh odpovědnosti byl do přijetí ZTOPO nejvíce upraven normami správního práva, které pro účely odpovědnosti a sankcionování právnických osob vytvořilo speciální skutkové podstaty správních deliktů, jejichž pachatelé mohou být právnické osoby.

Právní úprava těchto speciálních správních deliktů a deliktní odpovědnost právnických osob je však odbornou veřejností považována za značně nedokonalou. Je jí vytýkána roztržitost, nejednotnost, složitost a dále absence úpravy obecných institutů (např. okolnosti vylučující protiprávnost a trestnost, zánik trestnosti, zásady pro ukládání sankcí apod.).¹⁸

Stejně tak i procesní stránka správního trestání právnických osob obsahuje mnohem méně vhodnou konstrukci pro mimotrestní deliktní odpovědnost právnických osob. Trestní právo oproti právu správnímu upravuje důsledněji postavení a práva obviněného a důkazní řízení. Dalším podstatným argumentem ve prospěch trestní odpovědnosti právnických osob je větší možnost oběti trestného činu domáhat se u soudu náhrady škody, protože trestní řízení obsahuje silnější záruky uplatnění tohoto práva než správní řízení.¹⁹

2.3.2 Argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

2.3.2.1 Právnická osoba jako právní fikce

K nejvýznamnějším argumentům odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob patřilo tvrzení, že právnická osoba *„je fikcí, umělou konstrukcí bez reálného podkladu, nemá vůli, bez vůle není viny, a tedy ani trestní odpovědnosti.“*²⁰ Tomuto názoru položil

---

¹⁸ Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F. *Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda*. Trestní právo, č. 3, 2001, s. 11.

¹⁹ Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 97.

²⁰ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 205.

základ Savigny, představitel historicko-právní školy, který opřel svou teorii o zásadu známou již z římského práva, tj. *societas delinquere non potest*. Právní teoretik Beran se však domnívá, že tato římskoprávní zásada nemůže být vztažena na právnické osoby jako takové, protože v době, kdy tato zásada vznikla, pojem právnická osoba ještě ani neexistoval. *Societas* je proto nutné přeložit jako smlouvu o sdružení (*societu*), kterou nelze ztotožňovat s pojmem právnické osoby.²¹

Novotný však uvádí, že „*právní subjektivita právnických osob v občanském, obchodním i správním právu je nespornou realitou a není právního ani jiného reálného důvodu, aby byla omezována pouze na tuto právní odvětví.*“²²

Je nutné si také uvědomit, že právnické osoby se již staly běžnou součástí každodenního života a je možné je považovat za standardní členy naší společnosti. I z toho důvodu se přikláním k názoru Novotného.

2.3.2.2 Právnické osoby nejsou způsobilé jednat v trestněprávním smyslu

Dalším významným důvodem, který odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob uvádějí, je nezpůsobilost právnických osob jednat v trestněprávním smyslu, tedy že právnická osoba nemůže naplnit objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu. Ze současné právní úpravy jednání právnických osob vyplývá, že za právnickou osobu musí vždy jednat fyzická osoba. A právě z důvodu této konstrukce odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob tvrdí, že v trestním právu není možné takové jednání fyzické osoby přičítat osobě právnické. Z povahy věci se mi však tato námitka jeví jako neopodstatněná. Pokud totiž právo občanské, obchodní i správní nemá pochybnosti o tom, že právnická osoba je schopna právně jednat, musím si pak klást otázku, proč by právnická osoba nebyla schopna právně jednat i v trestním právu? Musil s tímto argumentem odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob také nesouhlasí, když uvádí, že „*jestliže jsou právnické osoby reálně způsobilé být nositeli práv a povinností,*

---

²¹ Gerloch, A., Beran, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014, s. 72 – 73.

²² Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 212.

*potom musí být také způsobilé jednat buď konformně, tj. v souladu s příkazem práva, nebo naopak nekonformně, tj. v rozporu s právními povinnostmi.*²³

K nezpůsobilosti právnických osob jednat v trestněprávním smyslu se kriticky vyjádřil i slovenský autor Bezák, který uvádí, že „*právnická osoba, jakožto organizované společenství lidí rozhodující kolektivním způsobem a sledující společný cíl může za určitých podmínek projevovat vlastní vůli, kterou sice není možné ztotožňovat s vůlí, jak jí známe u fyzických osob, ale na druhou stranu jí není možné považovat za vůli jejich jednotlivých členů. Právnickou osobu tak můžeme chápat jako osobu, která existuje v reálném světě a která je vymezená společnými cíli, které její členové sledují a jednáním, které tyto cíle naplňují. Na základě tohoto poznání je možné stanovit právní konstrukci zavinění právnické osoby, které by bylo akceptovatelné i pro oblast trestního práva, které striktně akcentuje právě individuální odpovědnost za zavinění. Na druhé straně je ale třeba zdůraznit, že v případě právnických osob se jedná o zavinění, které nebude, a ani nemůže být, založené na vnitřních psychických procesech fyzické osoby.*“²⁴

2.3.2.3 Právnické osoby nejsou způsobilé jednat zaviněně

Jelikož je trestní právo hmotné založeno na zásadě odpovědnosti za zavinění, je přítomnost zavinění nezbytná pro naplnění jakékoli skutkové podstaty trestného činu.

Zavinění je obligatorním znakem subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu a je definováno jako „*vnitřní (psychický) vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění již v době činu.*“²⁵

---

²³ Musil, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, č. 7 – 8, 2000, s. 3.

²⁴ Bezák, M. *Aktuálne k trestnej zodpovednosti právnických osôb.* In *Mílniky práva v stredo európskom priestore 2012.* Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 29. - 31. 3. 2012 v priestoroch ÚZ NR SR Častá – Papiernička organizovanej Právnickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislavě pod záštitou dekana PraF UK v Bratislave. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislave, Právnická fakulta 2008 cit. podle Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě.* In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy.* Praha: Leges, 2013, s. 146.

²⁵ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné.* 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 208.

Zavinění je tvořeno dvěma složkami, a to složkou vědění, která zahrnuje pachatelovo vnímání předmětů a jevů, a složkou vůle, která vyžaduje pachatelovo chtění či srozumění s porušením či ohrožením chráněného zájmu.

Odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob namítají, že právnická osoba nemůže projevit svou vůli a tedy nemůže jednat zaviněně. Ačkoli nikdo nerozporuje, že je zřejmé, že za právnickou osobu vždy jedná jiná osoby fyzická, odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob se domnívají, že toto jednání fyzické osoby nelze právnické osobě přičítat.

Dovolím si zde uvést stejný argument jako v předchozím pododdílu (srov. 2.3.2.2). Vzhledem k tomu, že v odvětvích práva občanského, obchodního či správního bylo obecně akceptováno, že za právnickou osobu jedná osoba fyzická a že toto jednání je právnické osobě „přičitatelné“, tak se domnívám, že i v trestním právu by mělo být akceptováno, že právnická osoba je schopna jednat zaviněně (a tedy projevit vůli), i když je nutné toto zavinění odlišovat od zavinění fyzické osoby, která za právnickou osobu jednala.

Názor, že právnická osoba je schopna projevit vůli, vyjasnil nový občanský zákoník (dále jen “OZ”). Ten v § 151 odst. 1 uvádí, že za právnickou osobu rozhodují a její vůli nahrazují členové orgánů právnické osoby. Komentář od Lavického a kol. k tomuto ustanovení uvádí, že *„vůli mohou projevit pouze členové orgánů právnické osoby konstituovaných na základě zákona nebo zakladatelského právního jednání, a ta je následně přičtena právnické osobě. Z teorie fikce též plyne, že právnická osoba sama nejedná, resp. jednání členů statutárního orgánu právnické osoby není, na rozdíl od předchozí koncepce, přímým jednáním právnické osoby. Členové orgánů právnické osoby proto vystupují toliko jako zástupci právnické osoby.“*²⁶

Co se týká delikttní odpovědnosti právnické osoby, ustanovení § 167 OZ stanoví, že právnickou osobu zavazuje protiprávní čin, kterého se při plnění svých úkolů dopustil člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný její zástupce vůči třetí osobě. Komentář

---

²⁶ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 777.

k tomu uvádí, že je ale nutné rozlišovat mezi odpovědností dle § 167 OZ a trestní odpovědností právnických osob dle ZTOPO.²⁷

Zákonodárce při přípravě ZTOPO nakonec nedal za pravdu odpůrcům trestní odpovědnosti právnických osob, když otázku zavinění vyřešil vytvořením právní konstrukce přičitatelnosti trestného činu, kterého se dopustila za právnickou osobu jednající fyzická osoba, právnické osobě.

2.3.2.4 Trestání právnických osob je v rozporu se zásadou personalit trestů

Sankcionování právnických osob představuje jeden z dalších dílčích argumentů odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob. Jde především o to, že sankce uložené právnické osobě mohou dopadnout i na nevinné členy právnické osoby či na osoby stojící vně organizační struktury právnické osoby, neboť trestní sankce v tomto ohledu nerozlišuje mezi jednotlivými fyzickými osobami, ale spatřuje pouze jednoho pachatele – právnickou osobu.

Taková konstrukce sankcionování právnických osob jednoznačně narušuje dosavadní zásadu personalit trestů, protože konkrétní fyzická osoba, která naplnila skutkovou podstatu trestného činu a která je součástí právnické osoby, již nebude nadále jedinou osobou, která bude potrestána. S účinností ZTOPO tak sankce dle odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob dopadne i na osoby od konkrétní fyzické osoby odlišné.

Účinné sankcionování právnických osob se může dostat do konfliktu se společenskými zájmy, jako je např. podpora zaměstnanosti, vymahatelnost pohledávek věřitelů či majetkové zisky menšinových akcionářů, kteří nemají faktický vliv na dění uvnitř právnické osoby.²⁸ Intenzivnější kolizi lze spatřovat zvláště tehdy, uplynul-li mezi spácháním trestného činu a uložením trestní sankce delší časový úsek, protože v rámci právnické osoby může mezitím dojít k obměně jejích členů, čímž může dojít k potrestání osob, které se na trestné činnosti nikterak nepodílely. K tomu Musil uvádí, že „*analogické sekundární účinky*

---

²⁷ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 858.

²⁸ Roháč, I. *Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 56.

*trestů se projevují i při trestání fyzických osob – např. uvězněním živitele rodiny je ohrožený sociální status celé rodiny.*²⁹ Zajímavý argument uvádí Tiedemann, který říká, že „*proti námitce, že potrestáním právnické osoby jsou postiženi i nevinní členové sdružení, lze uvést, že i oni měli hospodářský prospěch z protiprávního jednání právnické osoby.*“³⁰

2.3.2.5 Trestní právo jako prostředek „ultima ratio“

Tato tradiční zásada trestního práva představující ideu, že trestní právo má nastupovat teprve až tehdy, kdy jiné prostředky (např. prostředky práva správního či občanského) selhávají, popř. jsou nedostatečné (hovoříme tedy o tzv. subsidiaritě trestní represe), patří mezi další silné argumenty odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob. Jelínek k tomu správně upozorňuje, že „*trestní právo musí být chápáno jako krajní prostředek, kterého je možné použít jen v oprávněných případech a s mimořádnou opatrností.*“³¹

Argumentem podporujícím tezi, že trestní právo má sloužit pouze jako prostředek *ultima ratio* je i fakt, že regulace chování jinými právními nástroji odlišnými od trestního práva může být zpravidla efektivnější a levnější.

Odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob jsou názoru, že trestní odpovědnost by bylo možné nahradit odpovědností správní, která by příp. mohla být doplněna občanskoprávním institutem náhrady škody. Stejně tak lze uvést řešení, které by kombinovalo institut náhrady škody se systémem individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, kdy by pachatel – fyzická osoba odpovídal v trestněprávním slova smyslu a právnická osoba by byla povinna uhradit škodu trestným činem vzniklou.

Dalším argumentem odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob je institut tzv. „*punitive damages*“ nebo „*exemplary damages*“ (zvýšená náhrada škody se sankčním účinkem). Jde o institut využívaný především ve Spojených státech amerických, který plní zejména funkci kompenzační, reparační, preventivní a sankční. Povaha těchto „*punitive damages*“ spočívá v tom, že pachatel „*je poškozenému povinen nahradit více,*

---

²⁹ Musil, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, č. 7 – 8, 2000, s. 5.

³⁰ Tiedemann, K. *Die „Bebussung“ von Unternehmen nach dem 2. Gesetz zur Bekämpfung der Wirtschaftskriminalität.* *Neue Juristische Wochenschrift.* 1988, 19, s. 1170 cit. podle Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob.* Praha: Linde, 2007, s. 101.

³¹ Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob.* Praha: Linde, 2007, s. 101.

než je jeho skutečná ztráta.³² Jelínek se však domnívá, že by zavedení institutu zvýšené náhrady škody se sankčním účinkem do našeho právního řádu nebylo vhodné, protože „náhrada škody v českém právním řádu plní funkci kompenzace utrpěné újmy, ať se již nahrazuje pouze škoda skutečná, anebo také ušlý zisk. Docházelo by ke směřování veřejnoprávních a soukromoprávních prostředků.“³³

2.3.2.6 Systém trestního soudnictví je přetížen

Dalším často uváděným argumentem odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob je přetíženost systému trestního soudnictví. Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se primárně promítlo do činnosti soudů, avšak státní zástupci a policejní orgány bezesporu také pocítují nárůst své agendy.

Možným řešením tohoto přetížení justice by dle Roháče mohlo být „vytvoření specializovaných senátů na úrovni okresních a krajských soudů, které by řešily právě delikty právnických osob. Stejně tak i prokuratury či policejní orgány by mohly mít odborníky právě pro tento druh kriminality.“³⁴ Ačkoli se domnívám, že jde o zajímavý návrh možného řešení, tak jsem toho názoru, že jeho provedení by bylo nejen příliš zdouhavé, ale zejména velmi nákladné. Navíc toto řešení koliduje s dosavadní konstrukcí, kdy v rámci trestního řízení, mj. právě z důvodu hospodárnosti řízení, probíhá trestní řízení současně jak proti obviněné fyzické osobě, tak i proti právnické osobě.

2.3.2.7 Dvojitý postih fyzických osob

Argument, který odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob oproti těm výše uvedeným zmiňují méně, je porušení zásady *ne bis in idem*.³⁵ Domnívají se, že uložením sankce právnické osobě za skutek, za který již byla fyzická osoba, která se skutku dopustila, potrestána, bude tato fyzická osoba potrestána podruhé. Příznivci

³² Janeček, J. *Sankční náhrada škody*. Právník, č. 10, 2013, s. 989.

³³ Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 105 – 106.

³⁴ Roháč, I. *Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 58.

³⁵ Zákaz dvojího postihu (trestu) za jeden skutek.

trestní odpovědnosti právnických osob však tento argument vyvrací tím, že sankce jsou *de iure* adresované odlišným subjektům, tj. nejprve fyzické osobě v rámci její individuální odpovědnosti, poté právnické osobě v rámci trestní odpovědnosti právnických osob.³⁶

2.4 Legislativní proces a trestní odpovědnosti právnických osob

Cesta k současnému stavu, tj. k přijetí ZTOPO (a navazujících novel) byla poměrně složitá a dlouhá. Zákonodárce se setkával s celou řadou problémů spočívajících zejména v rozporných názorech příznivců a odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob, vnějších tlaků na Českou republiku a mnoho dalších. V následující části své diplomové práce proto rozebírám tuto cestu České republiky k přijetí ZTOPO z legislativního úhlu pohledu.

2.4.1 Expertní komise o vhodnosti trestní odpovědnosti právnických osob

Prvotním krokem na poli českého trestního práva týkajícím se trestní odpovědnosti právnických osob byl v roce 2000 počin tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla, který rozhodl o vytvoření specializované komise, jejímž úkolem bylo posoudit, zhodnotit a rozhodnout, zda je nutné zavést do právního řádu České republiky institut trestní odpovědnosti právnických osob. Tato komise však nedospěla k jednoznačnému závěru, neboť jak argumenty pro, tak argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob (viz výše) nebyly komisí spatřovány jako jednoznačně převažující.

Komise se shodla na tom, že je nutné v určitých případech sankcionovat společensky nežádoucí chování, kterého se právnické osoby mohou dopouštět. Shoda však už nepanovala ohledně otázky, zda je nezbytné sankcionovat právnické osoby

---

³⁶ Např. Roháč, I. *Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 58. Dále např. Zeman, J. *Souběh trestní odpovědnosti právnické osoby s odpovědností fyzické osoby ve světle zásady ne bis in idem*. [online], [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.hjf.cz/downloads/novinky/novinka-mimoradne_vydani_nl.pdf.

prostřednictvím trestněprávních nástrojů, či zda by stačilo sankcionovat je mimotrestními prostředky, např. administrativněprávními.

Ačkoli tedy komise nedospěla k jednoznačnému závěru možného řešení deliktního jednání právnických osob, učinila alespoň dva možné závěry. Zaprvé, trestní odpovědnost právnických osob je možným řešením a v případě reformy trestního práva lze tento institut inkorporovat do českého právního řádu. Zadruhé, trestní odpovědnost právnických osob není nezbytným řešením, a tedy lze stejného účinku docílit i správním trestáním právnických osob, to ale pouze za předpokladu zdokonalení dosavadní úpravy správního trestání.

2.4.2 Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004

O rok později, tedy v roce 2001, se Legislativní rada vlády České republiky rozhodla pro zavedení právě trestní odpovědnosti právnických osob. V roce 2004 byl proto předložen návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který byl ale již v prvním čtení zamítnut Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Poslanci byla kritizována jak samotná koncepce trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž uváděli, že navrhovaná úprava povede ke kriminalizaci podnikání, konkurence bude moci zneužívat navrhovaného zákona a v neposlední řadě považovali za podstatný problém absenci ochrany osob, které jsou součástí právnické osoby, ale které se na trestné činnosti právnické osoby nikterak nepodílely. Dále byla kritice podrobena již samotná konkrétní ustanovení návrhu zákona, kdy se jednalo nejvíce o kritiku rozsahu kriminalizace trestných činů (šlo o 130 trestných činů, kterých se právnická osoba dle návrhu mohla dopustit). Také byla kritizována navrhovaná objektivní odpovědnost právnické osoby bez možnosti vyvinění se za činy zástupců i zaměstnanců.³⁷

V důsledku rozsáhlé kritiky navrhovaného zákona o trestní odpovědnosti právnických osob tak v roce 2009, kdy došlo k rekodifikaci trestního práva hmotného, nedošlo k zakotvení institutu trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu.

---

³⁷ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 18 – 19.

Současný zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“) je proto založen na tradiční zásadě trestního práva kontinentálního typu právní kultury, tj. individuální trestní odpovědnosti fyzických osob.

2.4.3 Návrh věcného záměru zákona o správní odpovědnosti právnických osob z roku 2009

Až do roku 2011, kdy došlo k přijetí ZTOPO, se proto neuvažovalo o trestní odpovědnosti právnických osob. Místo toho došlo v roce 2008 k přípravě návrhu věcného záměru zákona o správní odpovědnosti právnických osob, který byl ale v roce 2009 již v připomínkovém řízení odmítnut.

Úprava odpovědnosti právnických osob za deliktní jednání prostředky správního práva se jevila přinejmenším jako problematická, a to zejména s ohledem na případnou mezinárodní spolupráci, kdy by správní právo tuto spolupráci neumožňovalo, protože Česká republika není stranou žádné mezinárodní smlouvy umožňující mezinárodní pomoc v oblasti správního trestání. Dalším významným problémem je neefektivnost, která vyplývá z toho, že o totožném jednání by proti fyzické osobě rozhodovaly trestní orgány, zatímco proti právnické osobě orgány správní. Navíc ani nebylo jasné, který orgán by o správní odpovědnosti právnických osob měl rozhodovat. Jelínek uvádí, že „*v úvahu by zřejmě připadaly celní orgány, které jsou nadány pravomocemi bezpečnostního sboru a kterým se vstupem České republiky do Evropského společenství a Schengenského prostoru odpadla podstatná část agendy.*“³⁸ Dále ale podotýká, že by to prakticky nebylo možné, protože celní orgány postrádají dostatečné odborné, personální a materiální zajištění. V neprospěch správní odpovědnosti právnických osob je i správní řízení, které nepředstavuje dostatečnou záruku uplatnění práv obviněného, ačkoli je možné v rámci správního řízení uložit velmi citelné sankce.

---

³⁸ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 20.

2.4.4 Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2011

I přes neúspěšné pokusy o zavedení deliktní odpovědnosti právnických osob prostřednictvím práva trestního a práva správního byl nakonec Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v březnu 2011 předložen vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který byl po pouhých sedmi měsících od předložení schválen jak Poslaneckou sněmovnou, tak Senátem Parlamentu České republiky. Hlavní příčinou tohoto odlišného postupu a tedy přijetí návrhu ZTOPO bylo uvědomění si důležitosti mezinárodních závazků, kterými byla Česká republika vázána a které bylo nutné konečně začít plnit.³⁹ K poslednímu kroku legislativního procesu, tj. k podpisu prezidentem republiky, byl návrh ZTOPO postoupen 3. listopadu 2011, přičemž účinnost byla stanovena na den 1. ledna 2012.

Prezident republiky Václav Klaus se však nepodvolil oběma komorám Parlamentu České republiky a využil svého ústavního práva zakotveného v článku 62 písm. h) zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) a přijatý Zákon vrátil Parlamentu (tzv. veto prezidenta republiky). Využití tohoto práva může prezident dle čl. 50 odst. 1 Ústavy do patnácti dnů ode dne, kdy mu byl zákon postoupen, a zároveň toto musí být prezidentem odůvodněno. Prezident své rozhodnutí využít právo veta mj. zdůvodnil tím, že *„zákon o trestní odpovědnosti právnických osob popírá vazbu mezi pachatelem a trestem a je spíše příkladem alibismu než důsledné snahy potrestat viníky trestných činů. [...] Módní tendence zavádění trestní odpovědnosti právnických osob jde proti logickému trendu odbourávat institut kolektivní viny, proti možnosti přenášet vinu na jiného či ji rozkládat na větší skupinu osob. Tento zásadní důvod – že trestán má být vždy konkrétní, skutečný viník – by měl sám o sobě stačit k odmítnutí tohoto zákona.“*⁴⁰ Prezident navíc zmínil jako důvod i nedostatečně upravenou problematiku trestního stíhání právnických osob a problémy s dopadem sankcí na nevinné osoby.

---

³⁹ Nováčková, S. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim – od návrhu k účinné úpravě*. Trestněprávní revue, č. 2, 2012, s. 27 – 30.

⁴⁰ Klaus, V. *Prezident vetoval zákon o trestní odpovědnosti právnických osob*. Tisková sdělení. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2971> (1.3.2015).

Vzhledem k plánové krátké legisvakanční lhůtě musela Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky jednat velmi rychle, a proto o vráceném ZTOPO hlasovala v prosinci 2011 a prezidentovo veto přehlasovala⁴¹ (pozn.: veto prezidenta republiky může být přehlasováno jen tehdy, je-li dle čl. 50 odst. 2 Ústavy pro přijetí prezidentem vráceného zákona nadpoloviční většina všech poslanců, tedy alespoň 101 z celkového počtu 200). ZTOPO byl vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 146, která byla rozeslána dne 22. prosince 2011. Legisvakanční lhůta tedy nakonec činila pouhých devět dní. K tomu Jelínek trefně poznamenal, že „*takový přístup zákonodárce nesvědčí o úctě k právu ani o snaze umožnit veřejnosti seznámit se včas s principy právní úpravy v rozumné době.*“⁴² S tímto tvrzením lze jen souhlasit.

2.5 Nové zásady trestního práva v důsledku přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

V důsledku přijetí ZTOPO došlo k významným změnám týkajících se tradičních zásad českého trestního práva hmotného. Považuji proto za vhodné tyto změny na tomto místě zmínit.

2.5.1 Zásada kolektivní trestněprávní odpovědnosti

Až do přijetí ZTOPO bylo české trestní právo založeno na zásadě individuální trestní odpovědnosti, tj. odpovědnosti fyzické osoby za její vlastní jednání. ZTOPO však zakotvuje pro české trestní právo hmotné dosud neznámou zásadu, a to zásadu kolektivní trestněprávní odpovědnosti (§ 9 ZTOPO).⁴³

Púry s Šámalem však považují za podstatné upozornit, resp. upřesnit, že ani po zavedení trestní odpovědnosti právnických osob „*nezná trestní právo tzv. kolektivní odpovědnost více fyzických osob za trestný čin v tom smyslu, že by bez dalšího byly jeho pachatelem*

---

⁴¹ Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 419/2011 Sb., ze dne 6. prosince 2011.

⁴² Jelínek, J. *Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob* In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 100.

⁴³ Kratochvíl, V. *Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného*. Trestněprávní revue, č. 9, 2011, s. 249.

*všechny tyto fyzické osoby působící v rámci právnické osoby nebo jejich určitý okruh, aniž by se zkoumalo, zda každá z takových fyzických osob naplnila všechny znaky konkrétního trestného činu a zda tak učinila zaviněně. Právnická osoba totiž nese trestní odpovědnost jako samostatný subjekt práva, nikoli jako souhrn všech nebo některých fyzických osob v ní působících.*⁴⁴

Stejně tak Beran považuje tvrzení, že zakotvení ZTOPO přineslo do českého trestního práva kolektivní odpovědnost, za problematické. Podle něj právnickou osobou může být i něco jiného, než je kolektiv (např. sdružení majetku), a zároveň ne každý kolektiv je možné považovat za právnickou osobu. Ačkoli si Beran uvědomuje, že většina trestněprávních expertů (např. Jelínek a Herczeg⁴⁵, Fenyk⁴⁶ atd.) včetně některých právních teoretiků (např. Maršálek⁴⁷) je názoru, že s účinností ZTOPO byla v našem právním řádu zavedena kolektivní trestní odpovědnost, zastává Beran jako právní teoretik poněkud zdrženlivější pohled na věc, když označení kolektivní považuje za problematické zejména z toho důvodu, že *„kolektivní odpovědnost jako taková je totiž vždy spojená s trestem pro osoby, které se samy nijak neprovinily.*⁴⁸ Podle něj je proto nesprávné snažit se bez dalšího označit konstrukci ZTOPO jako kolektivní trestní odpovědnost.

Tímto argumentem jsem se však již zabýval v kapitolách 2.3.2.4 a v 2.3.2.7, na které tímto odkazuji. Za nejpodstatnější z těchto kapitol i na tomto místě uvádím oponující názory Musila a Tidemanna k výše uvedenému názoru Berana. Podle Musila *„analogické sekundární účinky trestů se projevují i při trestání fyzických osob – např. uvězněním živitele rodiny je ohrožený sociální status celé rodiny.*⁴⁹ Tiedemann jde v tomto ohledu poněkud dále, když uvádí, že *„proti námitce, že potrestáním právnické osoby jsou postiženi i nevinní členové sdružení, lze uvést, že i oni měli hospodářský prospěch*

---

⁴⁴ Púry, F., Šámal, P. *Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů*. Právník, č. 11, 2013, s. 1077.

⁴⁵ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 23.

⁴⁶ Fenyk, J. *Návrh českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In Neckář, J., Radvan, M., Sehnálek, D., Valdhans, J. (eds.) *Dny práva (Days of law)*. Brno: Masarykova univerzita.

⁴⁷ Maršálek, P. *Přetrvávající problém legitimacy trestní odpovědnosti právnických osob* In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 32.

⁴⁸ Gerloch, A., Beran, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014, s. 70.

⁴⁹ Musil, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, č. 7 – 8, 2000, s. 5.

*z protiprávního jednání právnické osoby.*⁵⁰ Závěrem k tomuto bodu je třeba uvést, že podle příznivců trestní odpovědnosti právnických osob jsou sankce *de iure* adresované odlišným subjektům, tj. nejprve fyzické osobě v rámci její individuální odpovědnosti, poté právnické osobě v rámci trestní odpovědnosti právnických osob.⁵¹

2.5.2 Zásada nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby

Nejprve je nutné uvést, že ZTOPO výslovně upravuje situaci, kdy se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednající jménem nebo v zájmu právnické osoby jednala. Pokud se totiž tato neznámá fyzická osoba dopustí trestního činu, kterého se může dle § 7 ZTOPO dopustit i osoba právnická za současného naplnění podmínek přičitatelnosti takového trestného činu právnické osobě dle § 8 ZTOPO, nebrání tato skutečnost vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby (§ 8 odst. 3 ZTOPO). Domnívám se, že zakotvení této tzv. zásady souběžné trestní odpovědnosti právnické osoby a osoby fyzické, bylo správným řešením, neboť *„dosavadní potíže při dokazování, která fyzická osoba se trestného činu dopustila, byly jedním z hlavních důvodů pro přijetí trestní odpovědnosti právnických osob.*⁵²

I když bude zjištěno, která fyzická osoba se trestného činu dopustila a tato fyzická osoba bude odsouzena, umožňuje ZTOPO nástup trestní odpovědnosti právnické osoby (§ 9 odst. 3 věta první ZTOPO). Jelikož je ZTOPO na základě tohoto ustanovení postaven na vzájemné nezávislosti trestní odpovědnosti fyzické osoby a trestní odpovědnosti právnické osoby, hovoří se mezi odbornou veřejností o tzv. zásadě nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby.

---

⁵⁰ Tiedemann, K. *Die „Bebussung“ von Unternehmen nach dem 2. Gesetz zur Bekämpfung der Wirtschaftskriminalität. Neue Juristische Wochenschrift.* 1988, 19, s. 1170 cit. podle Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob.* Praha: Linde, 2007, s. 101.

⁵¹ Např. Roháč, I. *Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob.* In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy.* Praha: Leges, 2013, s. 58. Dále např. Zeman, J. *Souběh trestní odpovědnosti právnické osoby s odpovědností fyzické osoby ve světle zásady ne bis in idem.* [online], [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.hjf.cz/downloads/novinky/novinka-mimoradne_vydani_nl.pdf.

⁵² Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 41.

Ačkoli se objevují názory, že taková konstrukce je v rozporu se zásadou *ne bis in idem*, zastávám názor, který jsem uvedl již v kapitole 2.3.2.7, tj. že nedochází k dvojímu postihu fyzické osoby, protože jednou je to fyzická osoba, kdo je subjektem trestní odpovědnosti, a podruhé je to právnická osoba. V případě nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby jde tedy o dva rozdílné subjekty, které odpovídají za trestný čin.

2.5.3 Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby

Zásada, podle které přechází trestní odpovědnost právnické osoby na všechny její právní nástupce (§ 10 odst. 1 ZTOPO), patří mezi ty zásady, které byly českému trestnímu právu až do přijetí ZTOPO neznámé. Do účinnosti ZTOPO tak platilo, že po smrti pachatele trestného činu docházelo k zániku trestněprávního vztahu. Tato nová zásada si klade za cíl zabránit provinilým právnickým osobám vyhnout se trestní odpovědnosti pomocí institutu právního nástupnictví. Pro právnické osoby tak je nyní velmi těžké dosáhnout jakéhosi zbavení se trestní odpovědnosti, když tato přechází na všechny právní nástupce provinilé právnické osoby, a to „*kdykoliv a bez ohledu na stav trestního řízení proti právnické osobě, tedy ještě i bez toho, že by bylo zahájeno trestní stíhání právnické osoby.*“⁵³ Důležitosti této nové zásady českého trestního práva hmotného si všímá i Důvodová zpráva, která uvádí, že „*otázku přechodu trestní odpovědnosti na nástupce je třeba zákonem upravit, jinak by bylo velmi snadné vyhnout se trestu či důsledkům s ním spojeným.*“⁵⁴

2.6 Systematika zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

ZTOPO obsahuje 48 ustanovení, která upravují jak hmotněprávní, tak procesněprávní problematiku trestní odpovědnosti právnických osob, a proto svou povahou připomíná

---

⁵³ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 25.

⁵⁴ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) (dále jen „ZSVM“). Oba zákony, tj. ZTOPO i ZSVM, jsou z důvodu jejich vztahu k TZ a zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“) označovány jako tzv. vedlejší trestní zákony. Tento vztah subsidiarity je obsažen v § 1 odst. 2 ZTOPO, ve kterém je uvedeno, že nestanoví-li ZTOPO jinak, použije se TZ a v řízení proti právnické osobě TŘ a v řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přiměřeně zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen „ZMSVT“), není-li to z povahy věci vyloučeno (k tomu níže).⁵⁵

ZTOPO je rozdělen do šesti částí, přičemž první tři části (§ 1 až § 27 ZTOPO) upravují hmotněprávní otázky trestní odpovědnosti právnických osob. Procesním otázkám se věnuje část čtvrtá (§ 28 až § 41 ZTOPO) a část pátá (§ 42 ZTOPO). Poslední část obsahuje úpravu účinnosti ZTOPO (§ 48 ZTOPO).

První část nazvaná „Obecná ustanovení“ upravuje vymezení předmětu právní úpravy ZTOPO a jeho vztah k jiným právním předpisům (§ 1). Dále obsahuje ustanovení o místní působnosti (§ 2 až § 5) a ustanovení o vyloučení z osobní působnosti ZTOPO (§ 6).

Druhá část nazvaná „Základy trestní odpovědnosti právnických osob“ obsahuje důležitá ustanovení ZTOPO upravující trestní odpovědnost právnických osob, zejména jde o výčet trestných činů, za které je právnická osoba odpovědná (§ 7), dále podmínky přičitatelnosti jednání fyzických osob právnickým osobám (§ 8). Další ustanovení se věnuje pachateli, nepřímému pachateli a spolupachateli a zároveň obsahuje úpravu zásady nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby (§ 9). V následujících ustanovení je upravena zásada trestní odpovědnosti nástupce právnické osoby (§ 10), účinná lítost (§ 11) a promlčení (§ 12 a § 13).

Třetí část, která je pojmenována „Tresty a ochranná opatření“, obsahuje úpravu kritérií pro ukládání sankcí (§ 14) a výčet druhů trestů a ochranných opatření, které je možné uložit právnickým osobám (§ 15) a které jsou podrobně rozebrány v ustanoveních § 16

---

⁵⁵ Ve znění zákona č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

až § 23. Poté jsou v ZTOPO obsažena ustanovení o promlčení výkonu trestu (§ 24) a vyloučení z promlčení (§ 25). V ZTOPO je i úprava ochranného opatření (§ 26) a zániku účinků odsouzení (§ 27).

Čtvrtá část nazvaná „Zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám“ je první částí obsahující procesněprávní úpravu. Nejprve je upraven vztah řízení vedeného proti právnické osobě pro určitý skutek k řízení o témže skutku vedeného proti téže právnické osobě v rámci správního řízení o správním deliktu (§ 28). Dále je upravena místní příslušnost soudu (§ 29), vyrozumění o zahájení a skončení trestního stíhání (§ 30), společné řízení (§ 31), zrušení, zánik a přeměna právnické osoby (§ 32) a zajišťovací opatření ve vztahu k právnické osobě (§ 33). Další ustanovení obsahují úpravu úkonů právnické osoby (§ 34), její obhajoby (§ 35) a dále úpravu předvolání, předvedení a pořádkové pokuty (§ 36) a úpravu výslechu a závěrečné řeči (§ 37). Mezi závěrečná ustanovení čtvrté části patří ustanovení upravující výkon trestů (§ 38 až § 41).

Pátá část byla značně zredukována v důsledku novely, která byla provedena zákonem č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Z tohoto důvodu pátá část ZTOPO, která před přijetím novely obsahovala 6 ustanovení, a to § 42 až § 47, nyní obsahuje již jen § 42, který byl novelou celý změněn. Toto ustanovení nyní obsahuje právní úpravu uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu ukládajícího peněžitou sankci nebo jiné peněžité plnění, příp. možnost zaslání pravomocného rozhodnutí soudu České republiky ukládající peněžitou sankci nebo jiné peněžité plnění do jiného členského státu, o němž lze důvodně předpokládat, že na jeho území má tato právnická osoba sídlo nebo majetek. Taktéž byl změněn název části páté na „Zvláštní ustanovení řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních“.

Šestá část obsahuje poslední ustanovení ZTOPO (§ 48), kterým se stanoví datum účinnosti na 1. ledna 2012.

Přijetí ZTOPO vyvolalo v českém právním řádu mj. nutnost reflektovat tuto skutečnost i do ostatních dotčených právních předpisů. Proto byl spolu se ZTOPO přijat doprovodný

zákon č. 420/2011 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Na základě tohoto doprovodného zákona došlo k novelizaci celé řady právních předpisů (např. TZ, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů aj.).⁵⁶

3 Základy trestní odpovědnosti právnických osob v užším smyslu⁵⁷

V této části diplomové práce se zaměřím na hmotněprávní otázky ZTOPO s důrazem zejména na problematická ustanovení, především tedy na § 2 až § 6 ZTOPO (místní působnost a vyloučení odpovědnosti některých právnických osob), § 7 (výčet trestných činů, kterých se může právnická osoba dopustit), § 8 (přičitatelnost) a § 10 (trestní odpovědnost právního nástupce) a § 11 až § 13 ZTOPO (zánik trestní odpovědnosti právnických osob v důsledku účinné lítosti či promlčení).

3.1 Působnost zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Působností se rozumí okruh společenských vztahů, na které se právní předpis vztahuje, a podmínky, za nichž se tento právní předpis uplatní.⁵⁸ V teorii se obecně hovoří o čtyřech druzích působnosti právních předpisů, a to o působnosti časové, místní, osobní a věcné. Z tohoto pohledu nepředstavuje ZTOPO žádnou výjimku – i zde tedy spatřujeme tyto druhy působnosti. Působnost místní je, jak jsem již uvedl výše, upravena v § 2 až § 5 ZTOPO. Osobní působnost, která je však v případě ZTOPO vymezena negativně, je upravena v § 6. Ustanovení § 7 vymezuje věcnou působnost ZTOPO. Jak lze vidět, tři druhy z celkových čtyř jsou *explicite* upraveny v ZTOPO. Oproti tomu působnost

---

⁵⁶ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 28.

⁵⁷ Použitím slovního spojení v užším smyslu mám na mysli základy trestní odpovědnosti právnických osob ve smyslu naplnění zákonných požadavků pro vznik trestní odpovědnosti právnických osob.

⁵⁸ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 55.

časová zde upravena není. To však neznamená, že by se problematika časové působnosti ZTOPO netýkala (k překonání absence výslovné úpravy časové působnosti níže).

3.1.1 Časová působnost

Ačkoli je v ZTOPO výslovně upravena působnost místní, osobní i věcná, právní úprava časové působnosti v ZTOPO absentuje. Tento nedostatek se zákonodárce snažil vyřešit alespoň vložением ustanovení vyjadřujícím princip subsidiarity TZ ve vztahu k ZTOPO. Ustanovení § 2 odst. 1 ZTOPO tedy říká, že nestanoví-li tento zákon jinak, použije se TZ, v řízení proti právnické osobě trestní řád a v řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přiměřeně zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, není-li to z povahy věci vyloučeno.

Trestní zákoník upravuje pravidla časové působnosti v ustanoveních § 1 až § 3 TZ. Základním pravidlem je, že se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější (§ 2 odst. 1 TZ). Listina taktéž obsahuje pravidlo časové působnosti, kdy ve svém čl. 40 odst. 6 stanoví, že trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Tato absence úpravy časové působnosti ZTOPO dle Jelínka představuje „*legislativní nedostatek nového zákona, který je řešitelný pouze doplněním pravidla o časové působnosti do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.*“⁵⁹ Domnívám se, že by bylo vhodnější, kdyby pravidla časové působnosti byla výslovně upravena v ZTOPO, aby se při jeho aplikaci nebylo třeba spoléhat na ustanovení § 1 odst. 2 ZTOPO. Dokud tak nebudou pravidla časové působnosti explicitně upravena v ZTOPO, bude nutné v souladu s § 1 odst. 2 ZTOPO „*plně aplikovat ustanovení o časové působnosti obsažená v trestním zákoníku.*“⁶⁰

⁵⁹ Jelínek, J. *Právnické osoby a působnost nového zákona*. Právní rádce, č. 1, 2012.

⁶⁰ Sýkora, M. *Působnost zákona trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 128.

Velmi významnou zásadou v oblasti časové působnosti je zásada zákazu retroaktivity, která je vyjádřena v ustanovení § 1 TZ a podle které je čin trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán. Účinnost ZTOPO byla stanovena na 1. ledna 2012, přičemž do té doby nebylo na území České republiky možné prohlásit právnickou osobu trestněprávně odpovědnou. Z tohoto důvodu nebude žádné jednání právnické osoby spáchané před 1. lednem 2012 považováno za trestné.

Stejná zásada platí i pro případnou stíhatelnost právnické osoby. Proto bude možné stíhat právnické osoby pouze pro skutky, jichž se dopustily po dni 31. prosince 2011. Aplikace tohoto pravidla bude totožná i v případě, kdy před účinností ZTOPO by jednání právnické osoby bylo možné kvalifikovat jako správní delikt, protože ustanovení § 1 TZ hovoří o trestnosti činu. Z tohoto důvodu je možné uvažovat pouze o trestných činech jako takových, což vylučuje zahrnutí správních deliktů pod pojem trestný čin.

Obdobně je třeba přistupovat k ustanovení § 2 odst. 2 TZ, které stanoví, že pokud se zákon změnil během páčání činu, užije se zákona, který je účinný při dokončení jednání, kterým je čin spáchán. Toto ustanovení směřuje především na pokračování v trestném činu, trestný čin trvajícím nebo trestný čin hromadný. Při aplikaci tohoto pravidla ve vztahu k pokračování v trestném činu je třeba jej vykládat tak, že pokud byl alespoň jeden dílčí útok spáchán za účinnosti nového (pozdějšího) zákona, považuje se trestný čin jako celek spáchaný až za účinnosti nového zákona. Pokud se tak právnická osoba dopustila útoků ještě před účinností ZTOPO a posléze i dalších útoků za účinnosti ZTOPO, nelze za trestné považovat ty útoky, k nimž došlo před účinností ZTOPO, protože před účinností ZTOPO nepřicházela trestní odpovědnost právnických osob v úvahu.

3.1.2 Místní působnost

Pojmem místní působnost trestněprávního předpisu se označuje rozsah, v jakém se tento právní předpis použije vzhledem k místu spáčení trestného činu. Za rozhodující prvek

se proto považuje místo, kde došlo ke spáchání trestného činu, přičemž tímto místem je místo, kde došlo k jednání pachatele způsobilému naplnit objektivní stránku trestného činu, ale i místo, kde následek trestného činu nastal, popř. nastat měl. V případě opomenutí (ve smyslu § 112 TZ) je místem spáchání činu místo, kde mělo být uskutečněno konání, k čemu byl pachatel povinen. Ve vztahu k pokusu (ve smyslu § 21 TZ) je místem činu také místo, kde měl účinek nastat. U tzv. tranzitních deliktů jsou místem činu veškerá místa spjatá s jednáním a účinkem tohoto jednání.

S ohledem na skutečnost, že místní působnost ZTOPO je „založena na obdobných principech jako působnost trestního zákoníku, tj. na základě zásady teritoriality, registrace, personality, ochrany a univerzality a subsidiární zásady univerzality,“⁶¹ je potřebné věnovat se této problematice blíže.

3.1.2.1 Princip teritoriality

Princip teritoriality vyjádřený v ustanovení § 2 odst. 1 až 3 ZTOPO představuje základní princip ovládající místní působnost ZTOPO. Na základě tohoto principu se podle ZTOPO posuzuje trestnost činu spáchaného právnickou osobou na území České republiky.

Východiskem této zásady je svrchovanost státu. Je však nezbytné, aby byl trestný čin spáchán na území České republiky, přičemž pojmem „území České republiky“ je třeba rozumět jak celé území státu uvnitř státních hranic (tzv. horizontální aspekt), tak území nad povrchem, tj. vzdušný prostor, a území pod povrchem státního území (tzv. aspekt vertikální).⁶²

Pachatelem trestného činu může být jak tuzemská právnická osoba, která má sídlo v České republice, tak zahraniční právnická osoba, která má na území České republiky umístěn podnik nebo organizační složku, anebo zde alespoň vykonává svoji činnost nebo zde má svůj majetek.

---

⁶¹ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

⁶² Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 62.

Trestností se rozumějí veškeré podmínky, na kterých závisí výrok o vině a trestu.

Sídlo právnické osoby je podle § 123 OZ jednou z povinných náležitostí zakladatelského právního jednání. Ustanovení § 136 OZ toto dále rozvádí, když uvádí, že zapisuje-li se právnická osoba do veřejného rejstříku, postačí, pokud zakladatelské právní jednání uvede název obce, kde je sídlo právnické osoby; do veřejného rejstříku však právnická osoba navrhne zapsat plnou adresu sídla. Proto se v praxi často můžeme setkat s tím, že ačkoli ve stanovách akciové společnosti, které lze najít ve sbírce listin, může být uvedeno jako sídlo této akciové společnosti pouze např. Praha, tak na druhou stranu v rámci výpisu z obchodního rejstříku vždy bude u kolonky „sídlo“ konkrétní adresa. Může se však stát, že sídlo právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku není skutečným sídlem právnické osoby, ale pouze tzv. formálním sídlem. I na tuto situaci OZ pamatuje, když v § 137 uvádí, že každý se může dovolat skutečného sídla právnické osoby, a dále stanoví, že proti tomu, kdo se dovolá sídla zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže právnická osoba namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě. Hlavní význam však má sídlo zapsané ve veřejném rejstříku.

S ohledem na rekodifikaci soukromého práva a změnu terminologie spočívající v ukončení používání pojmu podnik pro obchodní společnost a jeho nahrazení pojmem obchodní závod (§ 502 OZ) by technická novela tohoto ustanovení byla jistě vhodná. Obchodní závod je v tomto ustanovení OZ definován jako organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Jmění osoby tvoří podle § 495 OZ souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

Pobočka je organizační složka závodu⁶³, tzn. taková část závodu, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost a o které podnikatel rozhodl, že bude pobočkou (§ 503 OZ). Je-li pobočka zapsána do obchodního rejstříku, jedná se o odštěpný závod; to platí i o jiné organizační složce, pokud o ní jiný právní předpis stanoví, že se zapíše do obchodního rejstříku.

---

⁶³ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1780.

Majetek je dle § 495 OZ souhrn všeho (tzn. věcí, práv a jiných majetkových hodnot), které patří určité osobě.

ZTOPO v ustanovení § 2 odst. 2 postihuje i pachatele tzv. distančních deliktů, jejichž deliktní povaha spočívá v tom, že se právnická osoba dopustila jednání zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, anebo se právnická osoba dopustila deliktního jednání v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území České republiky. Tato konstrukce umožňuje označit za pachatele trestného činu spáchaného na území České republiky i takovou právnickou osobu, která však nenaplnila všechny znaky trestného činu na území České republiky.

V § 2 odst. 3 ZTOPO je upraven (byť odkazem na TZ) institut účastenství. Účastenství je podle § 24 TZ kvalifikovanou úmyslnou formou účasti na trestném činu směřující proti témuž konkrétnímu chráněnému zájmu a sledující stejný následek. Teorie rozlišuje účastenství v užším a širším smyslu.⁶⁴ V užším smyslu je účastenstvím podle § 24 TZ organizátorství (§ 24 odst. 1 písm. a) TZ), návod (§ 24 odst. 1 písm. b) TZ) a pomoc (§ 24 odst. 1 písm. c) TZ). V širším smyslu je za účastenství považováno i spolupachatelství (§ 23 TZ). Ve zmíněném ustanovení ZTOPO je institut účastenství vyřešen přímým odkazem na obdobné užití ustanovení § 4 odst. 3 a 4 TZ. Účastenství je tak spácháno na území České republiky, je-li tu spáchán čin pachatele, anebo jednal-li tu zčásti účastník činu spáchaného v cizině.

Obecně se trestní odpovědnost a trestnost účastníka odvíjí od trestní odpovědnosti pachatele, nestanoví-li trestní zákon nestanoví něco jiného (§ 24 odst. 2 TZ). Jedná se o charakteristickou vlastnost účastenství označovanou jako tzv. princip akcesority. Výjimkou z tohoto principu je právě ustanovení § 4 odst. 4 TZ, které stanoví, že jednal-li účastník na území České republiky, užije se na účastenství zákona České republiky bez ohledu na to, zda je čin pachatele v cizině trestný. Z toho vyplývá, že jednal-li na území České republiky účastník trestného činu a tento čin není v cizině trestný a

---

⁶⁴ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 287.

pachatel tento čin v cizině dokonal či se o jeho dokonání alespoň pokusil, bude tento účastník v České republice trestně odpovědný, ačkoli hlavní pachatel bude beztrestný. Aplikace této výjimky je tedy uskutečněna prostřednictvím výslovného odkazu § 2 odst. 3 ZTOPO na ustanovení § 4 odst. 4 TZ a navíc podpořena ustanovením § 110 TZ, který stanoví, že trestním zákonem se rozumí tento zákon (tj. TZ) a podle povahy věci i zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Proto je splněn i fakt, že výjimku z principu akcesority účastenství může stanovit trestní zákon, což právě ZTOPO ve smyslu ustanovení § 110 TZ je.

3.1.2.2 Princip personality

Princip personality (resp. aktivní princip personality) obsahuje ustanovení § 3 ZTOPO. Jedná se o princip trestního práva hmotného vyjadřující suverenitu státu, protože na jeho základě lze posuzovat trestnost činu spáchaného mimo území České republiky právnickou osobou, která má v České republice sídlo. Z tohoto důvodu se na právnickou osobu, která má sídlo v České republice a která se v cizině dopustí jednání, které je dle ZTOPO trestné, aplikují české trestní předpisy. Zákonodárce tak „*prostřednictvím této zásady požaduje po právnických osobách, které mají na území České republiky své sídlo, aby dodržovaly příkazy a zákazy obsažené v českém trestním právu hmotném nejen na území státu, ale také v cizině.*“⁶⁵

Oproti tomu pasivní princip personality upravený v § 7 odst. 2 TZ se ve vztahu k právnickým osobám neuplatní.⁶⁶ Sýkora⁶⁷ si však všímá, že se komentářová literatura nevěnuje úpravě obsažené v § 7 odst. 2 TZ a jejímu účinku po nabytí účinnosti ZTOPO.

---

⁶⁵ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 12.

⁶⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 112, či Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, s. 51.

⁶⁷ Sýkora, M. *Působnost zákona trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 132.

3.1.2.3 Princip ochrany a univerzality, princip subsidiární univerzality

V ustanovení § 4 ZTOPO je zakotven princip univerzality a ochrany, na jehož základě se aplikuje ZTOPO i na právnické osoby, které se uvedených trestných činů dopustily v cizině a které zároveň nemají na území České republiky sídlo.

Výčet trestných činů, za které jsou v rámci této zásady právnické osoby postihovány a které jsou proto logicky obsaženy i v § 7 ZTOPO stanovujícím rozsah kriminalizace jednání právnických osob (k tomu níže) je limitován pouze na pět trestných činů právnických osob, a to na trestný čin padělání a pozměnění peněz (§ 233 TZ), udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235 TZ), výroby a držení padělatelského náčiní (§ 236 TZ), neoprávněné výroby peněz (§ 237 TZ) a teroristického útoku (§ 311 TZ).

Stejně tak je v ustanovení § 4 odst. 2 ZTOPO obsažena tzv. subsidiární princip univerzality. Podle něj se trestnost činu posoudí podle ZTOPO též tehdy, byl-li čin spáchán v cizině právnickou osobou, která nemá sídlo v České republice ve prospěch právnické osoby, která má na území České republiky sídlo. Při aplikaci tohoto principu ale dochází k nástupu určitých omezení; mezi ně patří např. požadavek oboustranné trestnosti trestného činu, pachateli nelze uložit trest přísnější, než jaký stanoví zákon státu, na jehož území byl trestný čin spáchán a zároveň musí být reálně možné právnickou osobu v České republice postihnout.

3.1.2.4 Působnost stanovená mezinárodní smlouvou

ZTOPO dále v rámci místní působnosti umožňuje, aby působnost ZTOPO případně určila mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Toto je upraveno § 5, přičemž odst. 1 rozšiřuje místní působnost ZTOPO v případě, že tak stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu. Oproti tomu odst. 2 omezuje místní působnost v tom ohledu, že pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu, tak se ustanovení § 2 až § 4 ZTOPO neužijí.

K určení, zda jde o mezinárodní smlouvu, kterou je Česká republika vázána, je třeba naplnění požadavků obsažených v čl. 10 Ústavy, podle něhož jsou součástí právního

řádu vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána.

3.1.3 Osobní působnost

Osobní působnost právních předpisů určuje, na které osoby se předpisy vztahují (pozitivní vymezení osobní působnosti) nebo na které se předpisy nevztahují (negativní vymezení osobní působnosti, tzv. exempce neboli vynětí). V případě negativního vymezení osobní působnosti je nutné navíc rozlišovat mezi exempcí hmotněprávní a procesní. Hmotněprávní exempce způsobuje, že daná osoba, na kterou se tento typ vynětí vztahuje, se vůbec trestného činu dopustit nemůže. Oproti tomu procesní exempce znamená, že daná osoba se sice trestného činu dopustit může, avšak její stíhatelnost orgány činnými v trestním řízení je vyloučena.

Obecná úprava trestní odpovědnosti fyzických osob neobsahuje výslovné ustanovení věnující se osobní působnosti. ZTOPO však úpravu osobní působnosti obsahuje, a to konkrétně úpravu v podobě hmotněprávní exempce. V ustanovení § 6 odst. 1 ZTOPO tak stanoví výčet právnických osob, na které se ZTOPO nevztahuje – jsou jimi Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Tento výčet však není taxativní, neboť v důsledku aplikace mezinárodního práva (konkrétně zásady suverenity) nelze na základě ZTOPO trestně stíhat cizí stát. Stejně tak jsou z působnosti ZTOPO vyloučeny mezinárodní organizace (OSN, NATO, Rada Evropy atd.). Z důvodové zprávy plyne, že mezinárodní smlouvy týkající se mezinárodních organizací často explicitně vylučují trestní odpovědnost mezinárodních organizací. Dle Fenyka jsou tedy z působnosti ZTOPO vyloučeny veškeré mezinárodní organizace veřejného práva, o nichž to stanoví přímo aplikovatelná mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.⁶⁸

Dikce ZTOPO je ve vymezení hmotněprávní exempce relativně široká. Česká republika se dle § 21 OZ považuje za právnickou osobou, a tudíž je vyloučena z působnosti

---

⁶⁸ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 16.

ZTOPO. Toto vyloučení se týká veškeré činnosti státu, tzn. nejen výkonu veřejné moci, ale i ostatních případů, například když vystupuje jako účastník občanskoprávních vztahů a kde se tedy neuplatní tradiční princip nadřazenosti státu, ale dochází k aplikaci principu rovnosti.

K důsledkům vyloučení České republiky z osobní působnosti ZTOPO uvádí Důvodová zpráva, že „vyloučení České republiky z trestní odpovědnosti podle navrhovaného zákona představuje vyloučení všech organizačních složek státu⁶⁹, a to nejen z důvodu, že tyto nejsou právníckými osobami (§ 3 a § 51 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále jen jako „**Zákon o majetku ČR**“ - doplněno autorem této práce)). Česká republika – stát, který sám je právníckou osobou, je souborem organizačních složek státu vykonávajících v rámci své působnosti nebo předmětu činnosti funkce státu (včetně činností s tím souvisejících), které také vykonávají vlastnická a jiná majetková práva státu formou příslušnosti k hospodaření s majetkem státu. Z povahy organizačních složek státu vyplývá, že uplatnění trestní odpovědnosti vůči organizačním složkám státu je vyloučeno; stát by trestal sám sebe.“⁷⁰ Podle Fenyka je přitom taková argumentace nedostatečná a nepřesvědčivá, neboť Zákon o majetku ČR kromě organizačních složek státu, které právníckými osobami nejsou, rozlišuje i ostatní státní organizace (§ 54 a násl. Zákona o majetku ČR), které právníckými osobami jsou. Dalším specifickým subjektem je státní podnik dle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, a Budějovický Budvar, národní podnik. Fenyk v tomto nedostatečném odůvodnění a vymezení osobní působnosti ZTOPO spatřuje jednoznačný problém, který v praxi povede k nejednoznačnému výkladu. Nicméně se domnívá, že tyto subjekty budou dle ZTOPO trestně odpovědné bez dalšího.⁷¹ V tomto ohledu s uvedeným názorem plně souhlasím. Navíc jsem

---

⁶⁹ Podle § 3 odst. 1 Zákona o majetku ČR jsou organizačními složkami státu ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky a jiná zařízení, o kterých to stanoví zvláštní právní předpis anebo tento zákon (§ 51); obdobné postavení jako organizační složka státu má Kancelář Poslanecké sněmovny a Kancelář Senátu.

⁷⁰ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

⁷¹ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnícké osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 16.

přesvědčen o nutnosti vymezit osobní působnost ZTOPO podrobněji, protože by tím mohla být odstraněna řada nejasností a současná nejednoznačná úprava by nezpůsobovala aplikační problémy.

Podle ustanovení čl. 101 odst. 3 Ústavy jsou územní samosprávné celky veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu. V konkrétní podobě je třeba pod pojmem územní samosprávné celky dle dikce § 1 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů rozumět obce ve smyslu zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), kraje ve smyslu zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) a hlavní město Prahu ve smyslu zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, která má postavení obce i kraje. Na rozdíl od úpravy osobní působnosti ZTOPO ve vztahu k České republice je osobní působnost ve vztahu k územním samosprávným celkům vymezena úžeji, a proto územně samosprávné celky nejsou odpovědné podle ZTOPO za trestné činy při výkonu veřejné moci.

Územně samosprávné celky jednají buď v rámci samostatné působnosti (tj. samospráva), kdy spravují své záležitosti zcela samostatně a státní orgány do samosprávy mohou zasahovat jen tehdy, vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem, který stanoví zákon. O výkon státní správy, resp. veřejné moci jde tehdy, byl-li její výkon územně samosprávnému celku svěřen (tzv. přenesená působnost).

Ačkoli není jasné, co přesně měl zákonodárce termínem „při výkonu veřejné moci“ na mysli, lze se domnívat, že výkonem veřejné moci se rozumí jak výkon samostatné působnosti (samosprávy), tak přenesené působnosti. Proto územně samosprávné celky nebudou trestně odpovědné dle ZTOPO jen tehdy, jednají-li jako veřejnoprávní subjekt v rámci samostatné nebo přenesené působnosti. Oproti tomu v situaci, kdy jednají v postavení soukromoprávního subjektu v rámci soukromoprávních vztahů, tyto územně samosprávné celky trestně odpovědné dle ZTOPO budou.

Stejně jako Česká republika i územně samosprávné celky jsou oprávněny zřizovat organizační složky, které nejsou právníckými osobami (např. obecní policie), a proto

tyto nemohou být dle ZTOPO trestně odpovědné. Podle Šámala ale mohou územně samosprávné celky zakládat a zřizovat právnické osoby, které dle ZTOPO trestně odpovědné budou.⁷²

Zajímavý je i § 6 odst. 2 ZTOPO, který stanoví, že majetková účast právnických osob uvedených v § 6 odst. 1 ZTOPO (Česká republika, územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci) na právnické osobě nevyklučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby podle ZTOPO. V současné době má Česká republika majetkové podíly např. v Budějovickém Budvaru, národní podnik, Českých drahách, a.s., České poště, s.p. aj. Majetková účast územních samosprávných celků je často představována účastí obcí či krajů na majetku divadel, knihoven atd.

Obecně je tedy trestní odpovědnost právnických osob z hlediska osobní působnosti ZTOPO pojata poměrně široce, což má za následek možnou trestní odpovědnost celé řady právnických osob. Namátkou lze uvést následující příklady právnických osob, na které ZTOPO, a tedy i trestní odpovědnost při splnění ostatních podmínek trestní odpovědnosti právnických osob, dopadá: školy, nemocnice, obchodní společnosti, profesní komory, církve, právnické osoby zřízené zákonem (např. České dráhy, Česká televize, Česká národní banka atd.), politické strany a hnutí aj.

3.1.4 Věcná působnost

Věcná působnost vymezuje okruh společenských vztahů, které jsou chráněny trestním zákonem, v případě trestní odpovědnosti právnických osob ZTOPO. V ZTOPO je věcná působnost vymezena v ustanovení § 7, které obsahuje taxativní výčet 88 trestných činů, kterých se právnické osoby mohou dopustit. Před novelizačním zákonem č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb., obsahoval § 7 „pouhých“ 84 trestných činů. S účinností od 1. srpna 2014 tak přibyly trestné činy znásilnění (§ 185 TZ), účast na

---

⁷² Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 139.

pornografickém představení (§ 193a TZ), navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ) a lichva (§ 218 TZ).

K původní podobě ZTOPO a taxativnímu výčtu 84 trestných činů Důvodová zpráva uvádí, že *„okruh trestných činů je striktně omezen na ty z nich, u nichž zavedení deliktní odpovědnosti požadují mezinárodní smlouvy a právní předpisy ES/EU, tedy závazné právní dokumenty. (...) Tento katalog trestných činů byl rozšířen o daňové trestné činy, aby došlo k poskytnutí obdobné ochrany finančním zájmům České republiky jako je poskytována finančním zájmům Evropské unie (viz § 260 trestního zákoníku). Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za daňové trestné činy kromě toho nepochybně povede k posílení tlaku na řádné plnění daňové povinnosti.“*⁷³ V mezinárodních závazcích ale trestní odpovědnost právnických osob odraz nemá, neboť jak uvádí Fenyk *„daňové a vůbec fiskální trestné činy bývají považovány, podobně jako například trestné činy vojenské, za záležitost postrádající potřebný mezinárodní rozměr a jejich objekt náleží zpravidla do výlučného vnitrostátně chráněného zájmu.“*⁷⁴ Ve vztahu k mezinárodněprávní otázce dávám Fenykovi za pravdu. Jakkoli se Důvodová zpráva podle mého nevyjadřuje zcela přesně, domnívám se, že primárním účelem zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob za daňové trestné činy byl právě důraz na řádné plnění daňových povinností ze strany právnických osob z důvodu ochrany veřejných rozpočtů.

K čtyřem nově zakotveným trestným činům, za které může být právnická osoba trestně odpovědná, uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 141/2014 Sb., že z důvodu splnění požadavku směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii *„členské státy přijmou opatření nezbytná k zajištění toho, aby právnické osoby bylo možné činit odpovědnými za trestné činy uvedené v člancích 3 až 7 předmětné směrnice, tj. za trestné činy pohlavního zneužívání, pohlavního vykořisťování dětí, včetně výroby*

---

⁷³ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

⁷⁴ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 25.

*a držení dětské pornografie a znásilnění.*⁷⁵ Zatím lze pouze dodat, že ve vztahu k trestnému činu lichvy je třeba jeho zařazení do výčtu trestných činů, kterých se může právnická osoba dopustit, považovat za správné a logické. Pokud ale jde o trestné činy znásilnění, účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem, tak teprve budoucí praxe ukáže, zda bylo jejich zakotvení do § 7 ZTOPO správným řešením.⁷⁶

Zákonodárce měl při rozhodování o vymezení věcné působnosti ZTOPO k dispozici několik variant řešení:⁷⁷

1. Trestní odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy, které jsou uvedeny ve zvláštní části TZ, za které jinak odpovídají fyzické osoby. U tohoto řešení se předpokládají možné modifikace, např. trestní odpovědnost právnických osob pouze za ty trestné činy, u kterých to připouští jejich povaha (z tohoto důvodu by právnická osoba nemohla být trestně odpovědná např. za trestný čin opilství dle § 360 TZ).
2. Trestní odpovědnost právnických osob jen za vypočtené trestné činy, jejichž katalog bude (taxativně nebo demonstrativně) uveden v TZ.
3. Trestní odpovědnost právnických osob pouze za taxativně vypočtené trestné činy, u nichž potřeba jejich trestního postihu vyplývá z mezinárodních doporučení a závazků.

Z logiky věci lze na každém řešení najít pozitiva i negativa. Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za všechny trestné činy by vedlo ke sjednocené úpravě trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob. Ve zvolení tohoto řešení ale vidím více negativních důsledků. Jedním z nich by bylo přetížení justice. Dalším je již

---

⁷⁵ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=45>

⁷⁶ Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 9, 2014, s. 19.

⁷⁷ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 61.

samotná představa o spáchání některých trestných činů právnickou osobou. Nedovedu si představit situaci, kdy se právnická osoba dopustí trestného činu opilství či dvojího manželství. Proto se přikláním k názoru, že zvolení takové právní úpravy, kdy právnická osoba může být odpovědná za všechny trestné činy, je nevhodné.

Za nevhodný považuji též výčet trestných činů modifikovaný omezením jen na ty trestné činy, u kterých by trestní odpovědnost právnických osob nebyla vyloučena povahou věci. Souhlasím proto s názorem Jelínka a Herczega, kteří uvádí, že „*takové řešení by zcela jistě odporovalo principu nullum crimen sine lege certa a v praxi by vyvolávalo vášnivé spory, zda ten který trestný čin je vyloučen „povahou věci“ z pachatelství spáchaného právnickou osobou.*“⁷⁸

Výčet konkrétních trestných činů, za které může být právnická osoba trestně odpovědná, vnímám jako přijatelnější řešení. Je tomu tak zejména proto, že zákonodárce tak může vybrat pouze takové trestné činy, kterých se právnická osoba bude moci skutečně dopustit. Při prvotní úpravě trestní odpovědnosti právnických osob bych však volil zdrženlivý postup, kdy bych doporučil nejprve zvolit užší okruh trestných činů, který bych po získaných zkušenostech s novým trestněprávním institutem rozšiřoval.

Jak jsem již uvedl, Česká republika byla posledním členským státem Evropské unie, který v právním řádu neměl zakotvenu trestní odpovědnost právnických osob. Proto se zákonodárce mohl při určování rozsahu kriminalizace inspirovat zahraničními úpravami.

Variantu, že právnické osoby mohou být trestně odpovědné za všechny trestné činy, zvolilo například Rakousko či Maďarsko. Oproti tomu dle finského trestního zákona nastupuje trestní odpovědnost právnických osob jen za taxativně vypočtené trestné činy.

Český zákonodárce se rozhodl vymežit trestní odpovědnost právnických osob v ustanovení § 7 ZTOPO jen za taxativně vyjmenované trestné činy obsažené ve

---

⁷⁸ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 62.

zvláštní části TZ. V tomto ustanovení je obsažen různorodý výčet trestných činů ze všech hlav zvláštní části TZ s výjimkou hlavy první (trestné činy proti životu a zdraví).

Ustanovení § 7 ZTOPO obsahuje jak trestné činy úmyslné (např. vydírání dle § 175 TZ, podvod dle § 209 TZ aj.), tak trestné činy spáchané z nedbalosti (např. podílnictví z nedbalosti dle § 215 TZ, legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti dle § 217 TZ atd.). Dokonce zde najdeme i zástupce trestných činů spáchaných z hrubé nedbalosti (např. poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti dle § 232 TZ).

Dalším znakem různorodosti tohoto ustanovení spatřuji ve skutečnosti, že ustanovení § 7 ZTOPO ve svém výčtu uvádí jak přečiny (všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti lety), tak zločiny (všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny) i zvlášť závažné zločiny (úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let).⁷⁹

Vzhledem k tomu, že v § 7 ZTOPO jsou pouze uvedeny jednotlivé trestné činy bez rozlišení, zda jde o základní či kvalifikovanou, resp. privilegovanou skutkovou podstatu, jsem toho názoru, že s ohledem na princip subsidiarity zakotvený v ustanovení § 2 odst. 1 ZTOPO dochází k aplikaci jak základních, tak kvalifikovaných, resp. privilegovaných skutkových podstat.

Významným legislativním krokem, který je v současné době výsostně aktuální, je návrh novely ZTOPO, který byl poslancům rozeslán jako Sněmovní tisk 304/0 dne 3. 9. 2014 a který se momentálně nachází v prvním čtení, kdy probíhá projednání ve výborech. Tato novela představuje radikální změnu ZTOPO spočívající v „zavedení generální trestní odpovědnosti korporací.“⁸⁰ Z toho vyplývá, že koncepce rozsahu trestní odpovědnosti dozná značných změn, bude-li tato novela přijata. ZTOPO je doposud

---

⁷⁹ Ustanovení § 14 TZ obsahuje definici přečinů, zločinů a zvlášť závažných zločinů.

⁸⁰ Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 9, 2014, s. 19.

založen na taxativním vypočtení trestných činů, které lze právnické osobě přičítat. Novela předložená Ministerstvem spravedlnosti České republiky tuto koncepci zcela obrací, když ve svém důsledku upravuje trestní odpovědnost právnických osob jako odpovědnost za všechny trestné činy s výjimkou těch, které budou taxativně uvedeny. Tato úprava tak povede např. k tomu, že právnickou osobu bude možné odsoudit za všechny trestné činy proti životu a zdraví s výjimkou trestných činů vraždy novorozeného dítěte matkou, účasti na sebevraždě, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku a trestných činů proti těhotenství ženy. Právnická osoba by tak mohla být *pro futuro* odpovědná např. za trestný čin zabití spočívající v úmyslném usmrcení jiného v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli. Jen stěží si lze představit, že by se právnická osoba takového trestného činu mohla dopustit.

Domnívám se, že zamýšlenou úpravu správně kritizuje Jelínek, když uvádí, že *„navrhovaná právní úprava není správná a dostatečně promyšlená, protože bude znamenat v aplikační praxi tendenci stíhat právnické osoby za všechny trestné činy, které nejsou uvedeny ve výjimkách, a to bez ohledu na to, zda se jich právnická osoba dopustit může či nemůže.“*⁸¹

3.2 K otázce spáchání trestného činu právnickou osobou

Právnická osoba se však od osoby fyzické značně liší, a proto není možné aplikovat na právnickou osobu totožnou konstrukci trestní odpovědnosti jako na osobu fyzickou, neboť fyzická osoba svou vůli projevuje jinak než osoba právnická, tedy *za právnickou osobu musí projevit vůli odlišná fyzická osoba nebo několik fyzických osob.*⁸²

Klíčovým ustanovením pro účely posouzení, zda může být právnická osoba trestně odpovědná, je ustanovení § 8 ZTOPO. Zákonodárce proto vytvořil konstrukci způsobu

---

⁸¹ Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 9, 2014, s. 20.

⁸² Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 68.

jednání právnické osoby včetně konstrukce zavinění právnické osoby formou tzv. přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. Tento institut přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je zakotven v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO, které stanoví, že *trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak*

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c),

jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.

K dalším aspektům přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a tedy trestní odpovědnosti právnických osob se věnuji v následujících podkapitolách své diplomové práce.

3.2.1 Protiprávnost činu

Prvním znakem, který pro vznik trestní odpovědnosti právnických osob musí být naplněn, je protiprávnost jednání právnické osoby (§ 8 odst. 1 ZTOPO). Tento požadavek koresponduje s definicí trestného činu obsaženou v ustanovení § 13 odst. 1 TZ (*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*). Protiprávnost znamená, že jednání pachatele je v rozporu s právem, tedy že pachatel porušuje nebo neplní právní povinnost stanovenou v zákoně. Protiprávnost činu se přitom posuzuje ve vztahu k celému právnímu řádu.⁸³

---

⁸³ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 70.

3.2.2 Spáchání trestného činu jménem právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti

Objektivní stránka trestného činu je u právnických osob naplněna jen tehdy, dojde-li nejen k naplnění tzv. základní objektivní stránky, ale navíc musí být vždy splněn alespoň jeden z dalších objektivních znaků označovaných jako tzv. speciální objektivní stránka.⁸⁴ Touto speciální objektivní stránkou se rozumí v souladu s § 8 odst. 1 ZTOPO spáchání činu jménem právnické osoby nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Tato modifikace objektivní stránky chrání právnickou osobu před trestní odpovědností za jakékoli jednání osob uvedených v § 8 odst. 1 ZTOPO. Rozhodující však je skutečná činnost fyzické osoby. Pokud by tedy např. fyzická osoba deklarovala, že jedná v zájmu právnické osoby, ale ve skutečnosti by se jednalo o činnost prováděnou na úkor právnické osoby, šlo by o exces, za který by právnická osoba trestně odpovídat nemohla a odpovídala by tedy výhradně jen konkrétní fyzická osoba. Nedojde-li tedy k naplnění i této speciální objektivní stránky, nemůže být právnická osoba trestně odpovědná.

3.2.2.1 Spáchání trestného činu jménem právnické osoby

Jménem právnické osoby může jednat některý ze subjektů uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až d) ZTOPO, přičemž může jít jak o konání, tak o opomenutí. S rekonstrukcí soukromého práva však ale došlo ke změně, která vede k tomu, že OZ nově nepřipouští, aby právnická osoba jednala sama, jejím jménem bude vždy jednat její zástupce (k tomu blíže v 4.1).

3.2.2.2 Spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby

Obdobně i v případě spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby může jít jak o konání, tak o opomenutí osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až d) ZTOPO. Obecně lze rozlišovat mezi zájmem soukromým a zájmem veřejným (§ 144 OZ). Fenyk se domnívá, že spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby bude vyžadovat širší výklad pojmu zájem, přičemž jej bude možné vykládat tak, že *„půjde o jakékoli jednání, které zlepšuje nebo alespoň zachovává právnické osobě postavení v oblasti jejího působení, bez ohledu na to, zda jde o zájem hmotný nebo nehmotný (majetek a*

---

⁸⁴ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 29 – 30.

majetková práva, výhodnější postavení na trhu, personální zvýhodnění společníků, zaměstnanců atd.).⁸⁵

3.2.2.3 Spáchání trestného činu v rámci činnosti právnické osoby

I v tomto případě spáchání trestného činu v rámci činnosti právnické osoby může jít jak o konání, tak o opomenutí osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až d) ZTOPO. Při posouzení je třeba vycházet z toho, čím se ta která právnická osoba ve své činnosti zabývá. Proto lze využít zakladatelské právní jednání (např. společenská smlouva či stanovy), ve kterém je dle § 123 odst. 1 OZ právnická osoba povinna určit mj. alespoň předmět činnosti.

3.2.3 Osoby a orgány jednající za právnickou osobu

V ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO je vymezen okruh osob oprávněných jednat za právnickou osobu z toho důvodu, že právnická osoba není schopná jednat přímo a kteří za právnickou osobu mohou jednat samostatně, společně popř. kombinovaně. Zástupci právnické osoby za ni mohou jednat na základě zákona, rozhodnutí orgánu veřejné moci nebo na základě plné moci.

3.2.3.1 Statutární orgán nebo člen statutárního orgánu

Rekodifikace soukromého práva přinesla celou řadu změn dotýkajících se právnických osob. Jednou z nich je např. skutečnost, že *„zatímco podle dosavadních právních předpisů platilo, že členové statutárního orgánu (statutární orgány) jednali jménem právnické osoby (viz např. § 13 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), nově budou i členové statutárního orgánu jednat za právnickou osobou toliko jako její zástupci. Každé jednání za právnickou osobu tedy bude mít charakter zastoupení, nikoliv přímého jednání právnické osoby.“⁸⁶* Promítnutí této změny lze spatřovat i přímo v OZ, kdy ustanovení § 161 a násl. OZ se explicitně týká zastupování právnické osoby.

---

⁸⁵ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 30.

⁸⁶ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář.* 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 835.

Stejně tak je tento přístup reflektován i v ustanovení § 151 OZ, podle kterého zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.

Statutární orgán je tedy považován za zákonného zástupce právnické osoby. Na jednání statutárního orgánu je proto možné vztáhnout kromě obecných ustanovení o zastoupení (§ 436 až 440 OZ) a obecných ustanovení upravujících zastoupení ze zákona (§ 457 až 464 OZ) také přiměřeně obecná ustanovení o smluvním zastoupení (§ 441 až 449 OZ), přičemž je vždy nutné dbát na specifika jednání statutárního orgánu.

Ustanovení § 164 odst. 1 OZ obsahuje tzv. jednatelskou působnost statutárního orgánu, podle které může člen statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. V OZ se již „nerozlišuje mezi jednáním statutárního orgánu a jeho člena. Podle § 152 odst. 1 OZ si právnická osoba tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní) a podle § 164 odst. 1 OZ právnickou osobu zastupuje člen statutárního orgánu, nikoliv statutární orgán nebo jeho člen. Právnická osoba bude tedy vždy zastupována členem statutárního orgánu a nikdy nebude jednat sama přímo.“⁸⁷

Obecně platí, že statutární orgán může být individuální nebo kolektivní. Podle § 164 odst. 2 OZ náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně. V rámci některých právnických osob je však existence kolektivního statutárního orgánu vyloučena (typicky – akciová společnost s monistickým systémem vnitřního řízení, ve které může být pouze jeden statutární ředitel).

Speciální úprava pro jednotlivé právnické osoby obsažená zejména v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“) může obsahovat zvláštní úpravu, která se od principu vyjádřeného v ustanovení § 164 odst. 2 OZ odchyluje. Jako příklad lze uvést osobní

---

⁸⁷ Púry, F., Šámal, P. *Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů*. Právník, č. 11, 2013, s. 1077.

společnosti (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost), ve kterých náleží působnost statutárního orgánu více osobám (každému společníkovi), avšak tyto netvoří kolektivní statutární orgán. Základem této úpravy je ustanovení § 44 odst. 4 ZOK, který stanoví, že statutárním orgánem osobní společnosti je každý její společník. Explicitně pak ve vztahu k jednotlivým osobním společnostem hovoří ZOK ve svém ustanovení § 106 (veřejná obchodní společnost) a § 125 (komanditní společnost). Odlišnou úpravu má též společnost s ručením omezeným, u které jednatelé představují individuální statutární orgány společnosti, ledaže společenská smlouva stanoví, že jednatelé tvoří kolektivní statutární orgán společnosti (§ 44 odst. 5 a § 194 odst. 2 ZOK).

Kolektivní statutární orgán je dále oprávněn dle § 164 odst. 2 věta druhá OZ pověřit některého svého člena, aby právníckou osobu při určitém právním jednání samostatně zastoupil jako jeho zmocněnec. Proto výkladem *a contrario* je generální plná moc nepřípustná.

3.2.3.2 Osoba, která je oprávněna jménem nebo za právníckou osobu jednat

Základními ustanoveními ve vztahu k zastoupení jsou ustanovení § 436 až § 440 OZ. Podle § 436 odst. 1 OZ kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného, je jeho zástupcem; ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. Není-li zřejmé, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná vlastním jménem.

Zákonná úprava pamatuje i na konflikt zájmů zástupce a zastoupeného. Proto v souladu s § 437 odst. 1 OZ nemůže jiného zastoupit ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmem zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět. Podle § 437 odst. 2 OZ se tohoto rozporu může zastoupený dovolat, jestliže zástupce jednal se třetí osobou, která o této okolnosti věděla nebo musela vědět.

V rámci zastoupení může dojít k tzv. excesu. Jde o situaci, kdy zástupce svým jednáním překročí nastavené limity zástupního oprávnění. Překročil-li zástupce zástupčí oprávnění, zavazuje právní jednání zastoupeného, pokud překročení schválí bez zbytečného odkladu. To platí i v případě, kdy za jiného právně jedná osoba, která

k tomu není oprávněna (§ 440 odst. 1 OZ). Pokud ale nedojde bez zbytečného odkladu ke schválení tohoto právního jednání, je osoba, která právně jednala za jiného, zavázána sama.

Kromě statutárního orgánu může právnickou osobu zastupovat buď tzv. zákonný zástupce, kterým je zaměstnanec, člen nebo člen jiného orgánu (§ 166 OZ), zástupce podnikající právnické osoby (§ 430 OZ), vedoucího odštěpného závodu (§ 503 odst. 2 OZ) nebo likvidátor (§ 193 až § 196 OZ), anebo tzv. smluvní zástupce, který je zmocněnec (§ 441 až § 449 OZ), prokurista (§ 450 až § 456 OZ) nebo opatrovník jmenovaný soudem (§ 165 odst. 2 a § 468 až § 488 OZ). K těmto zastoupením může dojít ze zákona, ze smlouvy (resp. z plné moci) nebo z rozhodnutí orgánu veřejné moci.

a) Zaměstnanec, člen právnické osoby nebo člen jejího orgánu

Podle § 166 odst. 1 OZ zastupují právnickou osobu její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti. Co je stanoveno o zastoupení právnické osoby zaměstnancem, platí obdobně pro zastoupení právnické osoby jejím členem nebo členem jiného orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku.

Zaměstnancem je nutné rozumět jednak pracovníky, kteří vykonávají práci v rámci pracovního poměru, tak i pracovníky, kteří závislou práci vykonávají na základě dohod mimo pracovní poměr podle § 74 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „Zákoník práce“).

Zaměstnanci mohou zastupovat právnickou osobu v rozsahu obvyklém vzhledem k pracovnímu zařazení a funkci. Otázku obvyklého rozsahu je vždy nutné posuzovat v konkrétním případě, zejména s ohledem na jeho zařazení nebo funkci. Důležitý je tedy charakter konkrétního pracovního zařazení. Lze očekávat, že rozsah zástupčího oprávnění bude upraven v organizačních řádech či v jiných vnitřních předpisech, které ve vztahu k třetím osobám mohou být závazné jen tehdy, budou-li s nimi tyto osoby seznámeny.

Při překročení zástupního oprávnění je základním ustanovením § 440 OZ, z něhož vyplývá, že překročí-li zaměstnanec zástupčí oprávnění, zavazuje jeho právní jednání zastoupenou právnickou osobu, pokud ta překročení schválí bez zbytečného odkladu. Orgánem oprávněným překročení zástupčího oprávnění schválit je statutární orgán právnické osoby, ledaže zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci svěří tuto působnost jinému orgánu právnické osoby (§ 163 OZ).

Proto s ohledem na nastavenou konstrukci zastupování právnické osoby lze dojít k závěru, že učiní-li zaměstnanec právní jednání, které není vzhledem k jeho funkci nebo zařazení obvyklé, nebude právnická osoba tímto jednáním zavázána. Právnická osoba by tímto jednáním mohla být zavázána pouze tehdy, pokud by toto překročení bez zbytečného odkladu schválila osobami oprávněnými za tuto právnickou osobu jednat. Pokud tak právnická osoba neučiní, je zaměstnanec, který právně jednal za právnickou osobu, zavázán sám.

b) Pověřená osoba; nezmocněný jednatel

Zastoupení podnikající právnické osob je upraveno v § 430 odst. 1 OZ, který stanoví, že pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Podle § 430 odst. 2 OZ navíc podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednající osoba je k jednání oprávněna.

Toto ustanovení zakládá zástupčí oprávnění osoby pověřené určitou činností při provozu obchodního závodu ke všem jednáním, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Rozsah zákonného zmocnění se následně poměřuje ve vazbě na tuto činnost. Pověřená osoba je oprávněna činit jako zákonný zástupce za podnikatele – právnickou osobu – jen obvyklá právní jednání, zatímco jiná jednání (přesahující obvyklosti) může činit jen na základě plné moci (*„obvyklost je přitom třeba posuzovat ve vztahu k činnosti, kterou byla určitá osoba při provozu závodu pověřena.“*)⁸⁸

---

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1430/2006.

Podle § 430 odst. 2 OZ právnickou osobu zavazuje i jednání tzv. nezmocněného jednatele, kterým je jiná osoba v provozovně podnikatele, a to za podmínky, že třetí osoba byla v dobré víře, že jednající osoba je k jednání oprávněna. Problémem ale v tomto ohledu zůstává skutečnost, že tento nezmocněný jednatel k takovému jednání není oprávněn právnickou osobou, a proto lze o trestní odpovědnosti právnické osoby v tomto případě pochybovat.

c) Vedoucí odštěpného závodu

Dalším typem zákonného zastoupení je tzv. obchodní zastoupení. V souladu s § 503 odst. 2 věta druhá OZ je vedoucí odštěpného závodu oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku. Na rozdíl od předchozí právní úpravy je zápis vedoucího odštěpného závodu konstitutivní.

d) Likvidátor

Podle § 193 OZ likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu okamžikem svého povolání. Za řádný výkon funkce likvidátor odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu. Z tohoto ustanovení navíc vyplývá, že zápis osoby likvidátora do příslušného veřejného rejstříku nemá konstitutivní účinky, tedy že funkce likvidátorovi vzniká okamžikem jeho povolání, nikoli až okamžikem jeho zápisu do veřejného rejstříku.

Okamžikem povolání tedy na likvidátora přecházejí ze statutárního orgánu právnické osoby jeho zástupčí oprávnění. Od tohoto okamžiku je likvidátor oprávněn zastupovat právnickou osobu navenek, vůči třetím osobám. Směrem dovnitř právnické osoby nicméně činí úkony též.

Z ustanovení OZ věnovaných likvidátorovi nevyplývá, že by funkce statutárního orgánu okamžikem povolání likvidátora zanikala. Význam statutárního orgánu znovu ožívá v situaci, kdy likvidátorovi zanikne funkce, protože jeho působnost pak dle § 189 odst. 2

OZ vykonávají členové statutárního orgánu. Lze tak dovodit, že „*funkce statutárního orgánu nezaniká ani vstupem právnické osoby do likvidace, ani povoláním likvidátora, nicméně že dochází k vyprázdnění působnosti statutárního orgánu nabytím jeho působnosti likvidátorem dle § 193, to vše v rozsahu oprávnění k činnosti likvidátora daným ust. § 196.*“⁸⁹

e) Zmocněnec

Právnickou osobu může dále zastupovat smluvní zmocněnec. Právní úprava smluvního zastoupení je obsažena v § 441 až § 449 OZ. Podle komentářové literatury je v první řadě je nutné konstatovat, že OZ zpřesňuje vymezení vzniku smluvního zastoupení, kdy oproti předchozí právní úpravě důsledně a jasně specifikuje přímo v § 441 odst. 1 OZ, že smluvní zastoupení vzniká na základě dohody stran a ne na základě plné moci.⁹⁰ Po vzniku této dohody zmocnitel uvede rozsah zástupčího oprávnění v plné moci (§ 441 odst. 2 OZ), přičemž bude pravděpodobně převažovat názor, že v případě, že by tento požadavek nebyl naplněn, bude plná moc považována za generální. Dojde-li ke zmocnění právnické osoby, náleží výkon zástupčího oprávnění do působnosti jejího statutárního orgánu (§ 443 OZ).

f) Prokurista

Prokura je zvláštním případem smluvního zastoupení upravený v ustanovení § 450 až § 456 OZ. Podle § 450 odst. 1 OZ udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokurista není obecně oprávněn zcizovat a zatěžovat nemovité věci. Pro takové jednání musí být v prokuře toto oprávnění výslovně uvedeno. Nově se podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku umožňuje udělit prokuru pouze pro některou pobočku jeho obchodního závodu nebo pro některý z několika obchodních

---

⁸⁹ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 994.

⁹⁰ Lavický, P. a kol. op. cit., s. 1664 – 1665.

závodů podnikatele (§ 450 odst. 2 OZ). Ve vztahu k právnickým osobám je vhodné zmínit § 452 odst. 1 OZ, podle kterého se zakazuje udělit prokuru právnické osobě.

g) Opatrovník jmenovaný soudem

Dojde-li k situaci, kdy statutární orgán nemá dostatečný počet členů potřebný k rozhodování, jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, chybějící členy soud na dobu než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání; jinak soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, kdykoli se o tom při své činnosti dozví (§ 165 odst. 1 OZ). Soud jmenuje opatrovníka právnické osobě, která to potřebuje, aby mohly být spravovány její záležitosti nebo aby mohla být hájena její práva (§ 486 odst. 1 OZ).

Skutečnost, zda má statutární orgán právnické osoby počet členů potřebný k rozhodování, je nutné posoudit především s ohledem na ustanovení § 156 odst. 1 věta druhé OZ, podle kterého je kolektivní orgán schopen usnášet se za přítomnosti nebo jiné účasti většiny členů a rozhoduje většinou hlasů zúčastněných členů. Pokud počet členů kolektivního statutárního orgánu poklesne např. ze sedmi členů statutárního orgánu na tři, nastávají důsledky stanovené v tomto ustanovení, neboť statutární orgán nemůže být usnášeníschopný, i kdyby se na jednání příslušného statutárního orgánu dostavili všichni jeho členové, kteří jsou aktuálně ve funkci. Takový statutární orgán ani nemůže kooptovat chybějící členy.⁹¹

Stejně tak ke jmenování opatrovníka soudem (a to i bez návrhu) může dle § 165 odst. 2 OZ dojít tehdy, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nemá-li právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat.

h) Nucený správce

Nucená správa je institut, který se týká zejména pojišťoven, zajišťoven, investičních společností, investičních fondů, obchodníků s cennými papíry, banky atd. Zavedením

---

⁹¹ Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 848.

nucené správy u těchto subjektů tak zpravidla dochází k přechodu působnosti (nejen) statutárního orgánu na správce.

Podle § 99 odst. 1 zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o pojišťovnictví“) zavede Česká národní banka (dále jen „ČNB“) za splnění tam uvedených podmínek nucenou správu v tuzemské pojišťovně nebo tuzemské zajišťovně. Následně pak podle § 99 odst. 3, 4 zákona o pojišťovnictví doručením rozhodnutí ČNB o zavedení nucené správy v tuzemské pojišťovně nebo v tuzemské zajišťovně přechází působnost představenstva a valné hromady nebo členské schůze družstva na správce a pozastavuje se výkon funkcí jejích orgánů a ruší prokura.

Podle § 30 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách může ČNB zavést nucenou správu v bance. Podle § 29 odst. 1 zákona o bankách okamžikem doručení písemného vyhotovení rozhodnutí o zavedení nucené správy se pozastavuje výkon funkce všech orgánů banky, vyjma podání opravných prostředků proti zavedení nucené správy. Postavení statutárního orgánu má správce.

3.2.3.3 Osoba vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost

Obecně se touto osobou rozumí osoba, která je v rámci právnické osoby na základě právních předpisů, zakladatelských smluv či listin, vnitřních předpisů (např. statut, stanov, organizačních řádů apod.) nebo jiného určení v rámci organizační struktury právnické osoby pověřena řídicími nebo kontrolními funkcemi.

Je vhodné zmínit, že do kategorie osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. b) ZTOPO ale nespádají osoby, které vykonávají řídicí nebo kontrolní činnost a zároveň jsou osobami vymezenými v § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO.

3.2.3.3.1 Osoba vykonávající řídicí činnost

Osobami vykonávajícími řídicí činnost se rozumějí především nejvyšší orgány právnické osoby, např. valná hromada společnosti s ručením omezeným, valná hromada

akciové společnosti, členská schůze družstva a obdobné orgány u dalších právnických osob (např. sněm, shromáždění apod.) a jejich členové.

Aplikace tohoto konkrétního ustanovení však přichází v úvahu zejména ve vztahu k velkým korporacím, u kterých lze předpokládat složitou organizační strukturu. Právě u velkých (nadmárodních, mezinárodních) korporací často dochází k tomu, že faktickým řízením společnosti jsou pověřeny osoby odlišné od statutárního orgánu. Proto lze za osobu vykonávající řídicí činnost považovat např. výkonného ředitele (CEO), který je v českém prostředí označován jako generální ředitel.

3.2.3.3.2 Osoba vykonávající kontrolní činnost

Ustanovení § 8 odst. 1 písm. b) ZTOPO tedy dopadá nejen na osoby vykonávající řídicí činnost, ale i na osoby vykonávající kontrolní činnost. Těmito osobami jsou zejména členové specializovaných orgánů právnických osob, které se zaměřují na kontrolní činnost. Jedná se především o členy dozorčí rady společnosti s ručením omezeným, dozorčí rady akciové společnosti, dozorčí rady nadace a nadačního fondu, dozorčí rady státního podniku, kontrolní komise družstva, výboru pro audit, akademického senátu a správní rady či vědecké rady veřejné vysoké školy a jejího kvestora. Stejně tak mohou být i kontrolními funkcemi pověřeni jednotliví manažeři nebo zaměstnanci, přičemž rozhodujícím faktorem pro posouzení, zda tato osoba patří do působnosti § 8 odst. 1 písm. b) ZTOPO, nebo do působnosti § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO, je pracovní náplň takové osoby působící např. v kontrolním oddělení nebo v oddělení interního auditu apod.⁹²

3.2.3.4 Osoba vykonávající rozhodující vliv na řízení právnické osoby

V rámci této kategorie osob je třeba mít na paměti, že tato osoba nemusí být nutně součástí právnické osoby. Může jít tedy i o osobu, která stojí vně právnické osoby. Podmínkou této specifické situace je ale skutečnost, že jednání osoby vykonávající rozhodující vliv na řízení právnické osoby bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby.

---

⁹² Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 201.

Jelínek dále rozlišuje mezi působením prostřednictvím právního titulu na jedné straně (např. většinový vlastník nebo majoritní akcionář) a působením bez právního titulu, ale s vlivem faktickým na straně druhé.⁹³

Významným příkladem osob, které vykonávají vliv na jiných osobách, jsou osoby a obchodněprávní vztahy upravené v ustanoveních § 71 až § 91 ZOK. Tzv. podnikatelská seskupení jsou rozdělena do tří stupňů, a to na ovlivnění, ovládání a koncern, přičemž *„ovládání je nicméně kvalifikovanější než ovlivnění a koncern kvalifikovanější než ovládání.“*⁹⁴

Podle § 71 odst. 1 ZOK se vlivnou osobou rozumí osoba, která pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (ovlivněná osoba). Definice ovládající osoby odpovídá požadavku § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO poněkud lépe. Podle § 74 odst. 1 ZOK je ovládající osobou osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ustanovení § 75 ZOK navíc obsahuje tzv. domněnky ovládání.

Další příklad, kdy lze hovořit o možnosti vykonávat rozhodující vliv na řízení právnické osoby, obsahuje ustanovení § 79 odst. 1 ZOK, podle kterého se má za to, že jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení jinou osobou nebo osobami tvoří koncern. Za významné pro účely požadavku § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO považují § 79 odst. 2 ZOK, které vysvětluje jednotné řízení jako vliv řídicí osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.

Je vhodné také podotknout, že dalším použitelným příkladem by mohlo být tzv. jednání ve shodě, které je podle § 78 odst. 1 ZOK jednáním dvou nebo více osob nakládajících hlasovacími právy za účelem ovlivnění, ovládání nebo jednotného řízení obchodní korporace.

---

⁹³ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 73 – 74.

⁹⁴ Štenglová, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 167.

3.2.3.5 Zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení

Právnícká osoba může být dále trestně odpovědná za protiprávní čin spáchaný zaměstnancem nebo osobou v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů za současného naplnění podmínek trestní odpovědnosti právnických osob ve smyslu přičitatelnosti dle § 8 odst. 2 ZTOPO a za předpokladu, že došlo ke spáchání trestného činu uvedeného v ustanovení § 7 ZTOPO.

Z uvedeného vyplývá, že pro trestní odpovědnost právnických osob není důležité jen samotné postavení zaměstnance či osoby v obdobném postavení jako takové, ale je též třeba, aby k tomuto přistoupila i skutečnost, že k trestnému činu došlo v rámci plnění pracovních úkolů. K tomu lze uvést, že k výkonu pracovních úkolů (povinností) může docházet nejen na pracovišti, ale i mimo něj. Zaměstnanec tak zpravidla plní pracovní úkoly i na pracovní cestě po České republice i v zahraničí, příp. i u klientů či zákazníků v jejich obchodních prostorách.⁹⁵

Pro posouzení otázky, zda se daná fyzická osoba dopustila trestného činu jako zaměstnanec právnické osoby, je nutné zjistit, jaká je skutečná povaha právního vztahu fyzické osoby k osobě právnické. Podle § 6 Zákoníku práce je zaměstnancem fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce⁹⁶ v základním pracovněprávním vztahu. Proto jsou prvořadě skutečnosti materiální povahy a ne čistě formální. Pro určení, že jde o zaměstnance tudíž nestačí skutečnost, že se jeho smlouva nazývá smlouvou pracovní, nýbrž je skutečně podstatné to, zda fyzická osoba provádí pro právnickou osobu výkon závislé práce.

Kromě zaměstnance může trestní odpovědnost právnické osoby založit i protiprávní čin, který spáchala jiná osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů. V tomto

---

⁹⁵ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 38.

⁹⁶ Ustanovení § 2 Zákoníku práce stanoví, že závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně. Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě. Ustanovení § 3 Zákoníku práce dodává, že závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy. Základními pracovněprávními vztahy podle tohoto zákona jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.

případě se jedná především o zaměstnance agentury práce pracující pro právnickou osobu jako uživatele (§ 308 Zákoníku práce). Stejně tak může být touto osobou i člen družstva. Zvláště významným v poslední době je vztah mezi osobou, která pracuje pro právnickou osobu jako fyzická osoba – podnikatel. Jedná se o tzv. švarc systém, což je „označení pro způsob ekonomické činnosti, při které osoby vykonávající pro zaměstnavatele běžné činnosti nejsou jeho zaměstnanci, ale formálně vystupují jako samostatní podnikatelé (osoby samostatně výdělečně činné).“⁹⁷

3.2.4 Přičitatelnost trestného činu právnické osobě

Přičitatelnost trestného činu právnické osobě obsažená v ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO představuje jeden ze stěžejních institutů trestní odpovědnosti právnických osob. Jelikož zkoumat otázku zavinění u právnických osob by bylo pravděpodobně nemožné, funguje institut přičitatelnosti jako náhrada tradičního institutu zavinění fyzických osob. V případě právnických osob se tak jedná o fikci zavinění, kterou ale nelze ztotožňovat se zaviněním fyzické osoby. Jelínek trestní odpovědnost právnických osob založenou na základě přičitatelnosti trestného činu právnické osobě považuje za zvláštní odpovědnost za zavinění odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby.⁹⁸

Předmětné ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO zní následovně:

Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán

- a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo*
- b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou*

⁹⁷ Švarc systém [online]. Wikipedie [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0varc_syst%C3%A9m

⁹⁸ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 75 – 76.

kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

ZTOPO ve svém ustanovení § 8 odst. 2 rozeznává dvě kategorie osob, které jsou oprávněny zastupovat právnickou osobu. Jedná se jedná o osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO (statutární orgán, člen statutárního orgánu, jiná osoba oprávněna jednat za právnickou osobu, dále osoba vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost a osoba vykonávající rozhodující vliv na řízení právnické osoby, jestliže její jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby) a jedná o osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO (zaměstnanci nebo osoby v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů).

Rozdělení těchto osob do dvou skupin má významné dopady na přičitatelnost trestného činu právnické osobě. Jak správně podotýká Bohuslav *„zatímco v případě přičítání jednání orgánu právnické osoby se jedná v případě, kdy osoba nebo osoby, které jsou orgánem právnické osoby či jej tvoří, nejednají čistě v soukromém osobním zájmu bez vztahu k právnické osobě, de facto o objektivní odpovědnost bez možnosti vyvinění, u přičítání jednání zaměstnance lze nalézt významný preventivní prvek zákona, neboť vrcholným činitelům právnické osoby ukládá, aby se znalostí respektovali právní předpisy, každé své rozhodnutí promysleli a byli více obezřetní ve svém konání směrem k zaměstnancům.“*⁹⁹

3.2.4.1 Přičitatelnost spáchaní trestného činu spáchaného jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Ve vztahu k osobám uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO tedy trestní odpovědnost právnické osoby nastává po splnění ostatních zákonných podmínek bez dalšího (§ 8 odst. 2 písm. a) ZTOPO). O trestní odpovědnosti právnické osoby tak můžeme mluvit tehdy, dojde-li k jednání fyzické osoby spadající do vymezení osob oprávněných zastupovat právnickou osobu v rámci § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO,

---

⁹⁹ Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 148.

příčemž tato fyzická osoba se musí dopustit trestného činu uvedeného v ustanovení § 7 ZTOPO jménem právnické osoby nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Při naplnění těchto podmínek není právnické osobě dána možnost, aby se trestní odpovědnosti zbavila. Ve svém důsledku působí konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob v těchto případech velmi přísně. Ačkoli se Důvodová zpráva jasně vymezuje, když uvádí, že *„je však třeba odmítnout myšlenku, že by trestní odpovědnost právnických osob byla odpovědností objektivní [...] je požadována jednak souvislost s páčáním trestného činu a jednak je přihlédnuto i k povaze právnické osoby, jejíž zájmy mohou být jiné než zájmy jednotlivce.“*¹⁰⁰ Bohuslav však zastává názor, že toto tvrzení příliš neobstojí a *de lege ferenda* by bylo vhodnější, aby ZTOPO jednoznačně definoval, že za excesy jednajících osob právnická osoba neodpovídá.¹⁰¹

3.2.4.2 Přičitatelnost spáchání trestného činu spáchaného zaměstnancem nebo osobou v obdobném postavení

Co se týká úpravy trestní odpovědnosti právnické osoby za protiprávní jednání jejího zaměstnance nebo osoby v obdobném postavení, platí, že k takovému jednání musí navíc dojít v rámci plnění pracovních úkolů. Naplnění tohoto požadavku ale podle § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO není dostačující pro založení trestní odpovědnosti právnické osoby. Uvedené ustanovení předpokládá, že zaměstnanec či osoba v obdobném postavení se při plnění pracovní povinnosti dopustí protiprávního jednání na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

---

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

¹⁰¹ Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 150 – 151.

Jednání zaměstnance či osoby v obdobném postavení, které je podmíněno konkrétními jednáními osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO nebo naopak opomenutími osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO představuje specifický požadavek, který se vztahuje výlučně ve vztahu k jednání zaměstnanců a osob v obdobném postavení. Proto toto ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) ZTOPO neobsahuje stejné znění.

Tato specifika můžeme označit jako komisivní a omisivní podmínky¹⁰², která jsou v ZTOPO uvedena demonstrativně. Mezi komisivní podmínky lze zařadit rozhodnutí, schválení nebo pokyn orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO. Všechny tyto tři komisivní podmínky představují významný zásah do tvorby vůle fyzické osoby jednající určitým způsobem. Lze si proto představit, že nebude možno v některých případech ani mluvit o skutečné vůli fyzické osoby, a proto tato jednající fyzická osoba nebude trestně odpovědná. Toto však neznamená, že by právnická osoba nemohla být trestně odpovědná, neboť dle § 8 odst. 4 písm. d) ZTOPO umožňuje, aby právnická osoba byla trestně odpovědná i v případě, kdy fyzická osoba trestně odpovědná nebude.

Omisivními podmínkami se rozumí skutečnost, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Omisivní podmínky tedy na rozdíl od těch komisivních nespočívají v konkrétní činnosti orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO, ale v tom, že tyto orgány a osoby neuskutečnily potřebná (nejen) preventivní opatření, která by vedla k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

---

¹⁰² Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 39 – 40.

Z této specifikace ve vztahu k zaměstnancům nebo osobám v obdobném postavení, bez jejíž naplnění k trestní odpovědnosti právnické osoby nemůže dojít, lze dovodit možnost právnické osoby dostát požadavkům na přecházení páčání trestné činnosti a tedy provést taková opatření, která právnické osobě umožní vyvinut se z trestní odpovědnosti (k tomu viz níže v 3.2.4.3).

3.2.4.3 Compliance opatření

Jak jsem již uvedl výše (3.2.4.2), právnická osoba nebude vždy bez dalšího trestně odpovědná za jednání osob uvedených v § 8 odst. 1 ZTOPO. Ačkoli je trestní odpovědnost za jednání osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO nastavena dle mého názoru poněkud přísně a právnická osoba tak nemá možnost se trestní odpovědnosti při spáchání protiprávního činu jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti zbavit (§ 8 odst. 2 písm. a) ZTOPO), je možnost vyvinutí dána právnické osobě alespoň ve vztahu k jejím zaměstnancům či osobám v obdobném postavení. Nedojde-li tedy k naplnění ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) ZTOPO, nebude právnická osoba trestně odpovědná, i když se trestného činu jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti dopustil její zaměstnanec či osoba v obdobném postavení.

V tomto ohledu lze spatřovat preventivní prvek ZTOPO. Po právnické osobě je vyžadováno, aby svým aktivním jednáním předcházela páčání trestné činnosti. Právnická osoba k tomuto preventivnímu jednání není nucena, ale pokud jej nebude respektovat a vykonávat, nelze o jejím vynětí se z působnosti ZTOPO uvažovat.

Při pokusu právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti je na ní, aby prokázala, že provedla taková opatření, která od ní lze spravedlivě požadovat. Bohuslav k tomuto bodu vhodně podotýká, že *„značně problematickým se však jeví v českém trestním právu právě fakt, že zákon de facto přenáší důkazní břemeno, zdali právnická osoba konala tak, jak měla, a zdali se nedopustila nedostatků v rámci kontroly činnosti zaměstnanců, právě na právnickou osobu, což může kolidovat se zásadou presumpce*

*neviny a se zásadou in dubio pro reo.*¹⁰³ Domnívám se, že jde o oprávněnou obavu, která představuje poměrně závažný problém zejména s ohledem na to, že v trestním právu jde o dosud nevídaný princip.

Problematickým faktem je slovní spojení „lze spravedlivě požadovat“. Jde o pojem, který není trestnímu právu doposud znám a Důvodová zpráva se k otázce výkladu či významu tohoto pojmu nijak nevyjadřuje. Tomuto problému se věnuji blíže v 4.1.

Opatření sloužící k vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti lze rozřadit do dvou kategorií. Převážnou část opatření tvoří tzv. opatření preventivní, jejichž účelem je předcházet páchání trestné činnosti zaměstnanci. Druhou kategorií jsou tzv. reaktivní opatření, jejichž účelem je zamezení následků již spáchaného trestného činu.¹⁰⁴

Ve vztahu k opatřením, která by právnická osoba měla implementovat, je důležité, aby nešlo pouze o deklarovaná opatření. Musí jít tedy o taková opatření, která budou kontinuálně, důsledně, efektivně a přiměřeně provádět kontrolu, dohled a organizaci zaměstnanců. Konkrétně lze očekávat, že standardy *compliance* opatření budou uskutečňovány prostřednictvím preventivních programů, školení zaměstnanců, posílení kontrolních mechanismů, provádění pravidelných kriminologických hodnocení konkrétního korporátního prostředí, kontrolování činnosti zaměstnanců atd.¹⁰⁵

Vhodná *compliance* opatření by měla být pravidelně revidována, kontrolována a zlepšována. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že otázky související s trestnou činností jsou značně složitou problematikou, a proto je nutné, aby společnost své zaměstnance na všech organizačních úrovních společnosti s opatřeními, která se rozhodla přijmout a aplikovat, pravidelně seznamovala. Kromě toho je nutné pravidelně vyhodnocovat

---

¹⁰³ Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 152.

¹⁰⁴ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 146.

¹⁰⁵ Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 151. Dále např. Navrátilová, J. *Přičitatelnost v zahraniční judikatuře*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 162.

aplikovaná zjištění a snažit se je upravit takovým způsobem, který bude té které právnické osobě v rámci její organizační struktury vyhovovat nejlépe.

Tato vnitřní opatření budou obvykle u právnických osob zaváděna ve formě všeobecných interních předpisů nebo zvláštních interních předpisů.¹⁰⁶ Všeobecným interním předpisem je např. pracovní řád či pravidla *corporate governance*. Zvláštní interní předpisy upravují pouze dílčí vnitřní procesy či práva a povinnosti zaměstnanců. Mezi tyto zvláštní interní předpisy patří např. etický řád, protikorupční interní pravidla či pravidla pro ochranu osobních údajů.

Na dodržování *compliance* opatření zpravidla dohlížejí ve středních a větších společnostech specializovaná oddělení (tzv. *compliance department*), jinde konkrétní osoby (tzv. *compliance officers*). Úkolem těchto oddělení, resp. osob je zejména vzdělávání zaměstnanců, provádění kontrol a rozborů, poskytování odborných rad, vyšetřování podnětů týkajících se možného páchaní trestné činnosti, úzká spolupráce s vedením společnosti atd. Jiné společnosti dávají přednost tzv. internímu či externímu ombudsmanovi, jehož úkolem je především přijímat podněty zaměstnanců, kteří se dozvěděli o trestné činnosti na pracovišti. Zejména v poslední době se tak dostává do popředí problematika *whistleblowingu*¹⁰⁷.

3.2.4.4 Přičitatelnost podle § 8 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zvláštní úpravu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě představuje ustanovení § 8 odst. 4 ZTOPO, jehož účelem je znemožnit právnické osobě vyhnout se trestní odpovědnosti v případě, kdy:

- a) k jednání uvedenému v odstavcích 1 a 2 došlo před vznikem právnické osoby,
- b) právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby,

---

¹⁰⁶ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 152 – 153.

¹⁰⁷ *Whistleblowing* představuje označení pro případy, kdy stávající nebo bývalý zaměstnanec nějaké organizace – *whistleblower* – upozorní instituci nebo orgán oprávněný k prověření či zakročení na nelegitimní, neetické nebo nezákonné praktiky na pracovišti, které se dějí se souhlasem jeho nadřízených a jdou proti veřejnému zájmu či ohrožují veřejnost, přičemž některé verze definice jsou navíc omezeny podmínkou, že upozorňovatel jedná v dobré víře a nesleduje vlastní prospěch a že situaci nelze vyřešit interními mechanismy. [online]. Wikipedie [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Whistleblowing>

c) právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, je neplatný nebo neúčinný, nebo

d) jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná.

K tomuto ustanovení Fenyk uvádí, že je (ve vztahu k § 8 odst. 4 písm. a) až c) ZTOPO) nadbytečné, protože by bylo možno uplatnit přičítání trestného jednání fyzických pachatelů podle § 114 odst. 2 písm. a) až c) TZ.¹⁰⁸ S tímto tvrzením však i přes jeho výkladovou logiku nemohu souhlasit. Považuji za velmi vhodné, aby pro specifické případy, kterými právě např. jednání před vznikem právnické osoby je, byla úprava obsažena explicitně i v ZTOPO. Výslovným zakotvením tohoto ustanovení tak lze předcházet případným nejasnostem, ke kterým by bez tohoto ustanovení pravděpodobně docházelo.

Za významné považují zejména ustanovení § 8 odst. 4 písm. d) ZTOPO, které zakotvuje trestní odpovědnosti právnické osoby i v případě, kdy jednající fyzická osoba není za daný trestný čin trestně odpovědná. Jak jsem již uvedl v 3.2.4.2, lze si představit situaci, kdy bude fyzická osoba prakticky donucena ke spáchání protiprávního činu právnickou osobou, a proto se může stát, že jednající fyzická osoba nebude z důvodu nedostatku vůle (zavinění) trestně odpovědná. Takové jednání ale podle tohoto ustanovení bude možno i přesto právnické osobě přičíst, a proto může být právnická osoba trestně odpovědná i tehdy, nebude-li za daný trestný čin odpovědná fyzická osoba.

3.3 Právnická osoba jako pachatel či spolupachatel trestného činu

Pojem pachatele trestného činu – právnické osoby je upraven v § 9 ZTOPO speciálně oproti obecné úpravě pachatele – fyzické osoby obsažené v § 22 TZ. Je tomu tak z toho důvodu, že trestní odpovědnost právnické osoby spočívá v přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, a proto by pojmové znaky pachatele – fyzické osoby nemohly být obdobně aplikovány i na osoby právnické.

---

¹⁰⁸ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 42.

Pachatelem trestného činu dle § 9 odst. 1 ZTOPO je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. Právnická osoba tak může být pachatelem trestného činu za předpokladu, že:

- a) není osobou, která je vyloučena z trestní odpovědnosti právnických osob dle § 6 ZTOPO,
- b) právnická osoba se dopustila trestné činu, který je obsažen v taxativním výčtu v ustanovení § 7 ZTOPO,
- c) takové jednání je přičitatelné právnické osobě dle § 8 ZTOPO.

V ustanovení § 9 odst. 2 ZTOPO je upraven tzv. nepřímý pachatel. Dle tohoto ustanovení je pachatelem i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby. Právnická osoba jako nepřímý pachatel tedy nejedná sama a pro spáchání trestného činu užije jiné právnické nebo fyzické osoby. Tato „užitá fyzická nebo právnická osoba, která je nástrojem v rukách pachatele, buď není odpovědná vůbec (například pro nedostatek věku či přičetnosti u fyzické osoby, skutkový omyl, jednání v krajní nouzi), anebo je odpovědná omezeně (například za kulpózní trestný čin, anebo za úmyslný trestný čin, ale jiný než ten, který vyžaduje specifický úmysl či pohnutku).“¹⁰⁹

Ustanovení § 9 odst. 3 ZTOPO obsahuje právní úpravu jednak zásady tzv. nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby, které jsem se již věnoval v 2.5.2, jednak § 9 odst. 3 věta druhá ZTOPO obsahuje úpravu spolupachatelství právnické osoby a některé další osoby buď fyzické nebo právnické. Pojetí spolupachatelství, podle kterého se čin každého spolupachatele posuzuje tak, jako by jej spáchal sám, má význam především u trestných činů, u kterých si pachatelé rozdělili společné jednání tak, že každý z nich provedl pouze jeho část. V tomto případě se pak každému ze spolupachatelů přičítá celá škoda, ke které došlo v důsledku jejich činností.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 86.

¹¹⁰ Jelínek, J., Herczeg, J. op. cit., s. 87.

Ačkoli ustanovení § 9 ZTOPO nese název „Pachatel, spolupachatel a účastník“, není v tomto ustanovení o účastníkovi ani zmínka. Jedná se tedy o nepřesnost, která však nemá příliš závažné důsledky. S ohledem na subsidiaritu TZ k ZTOPO vyjádřenou v § 1 odst. 2 ZTOPO, bude v otázce účastenství použito ustanovení § 24 TZ. Proto bude pro trestní odpovědnost právnické osoby za účastenství nezbytné, aby byly splněny obecné předpoklady účastenství vyjádřené v § 24 TZ. Primárně jde o zásadu akcesority účastenství, tj. závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele. Dále je třeba, aby hlavní pachatel dokonal trestný čin nebo aby se o jeho dokonání alespoň pokusil. V případě, že by se hlavní pachatel o trestný čin ani nepokusil, mohla by být právnická osoba jako účastník ve formě organizátorství (§ 24 odst. 1 písm. a) TZ), návodu (§ 24 odst. 1 písm. b) TZ) či pomoci (§ 24 odst. 1 písm. c) TZ) trestně odpovědná za přípravu k trestnému činu (§ 20 TZ), ale pouze za předpokladu, že by byla příprava v daném případě trestná. Podle § 20 TZ je příprava trestná pouze u zvlášť závažného zločinu a to navíc jen tehdy, je-li trestnost přípravy u konkrétního ustanovení výslovně stanovena.

3.4 Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby

Novým a velmi významným institutem, který ZTOPO do českého trestního práva taktéž zavedl, je zásada, podle které dochází k přechodu trestní odpovědnosti právnických osob na její právní nástupce. Tato zásada představuje nový způsob vzniku trestní odpovědnosti *ex lege* spočívající v přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce i bez ohledu na projev vůle právnické osoby. České trestní právo před přijetím ZTOPO bylo založené čistě osobním základním trestněprávním vztahu mezi orgánem činným v trestním řízení a pachatelem trestného činu. Po smrti pachatele – fyzické osoby proto dochází k zániku trestněprávního vztahu, a z toho důvodu též zanikají práva a povinnosti z tohoto vztahu vzešlé.

3.4.1 Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby podle § 10 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO, které stanoví, že trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce, nevyžaduje, aby pro přechod trestní odpovědnosti právnické osoby došlo k zániku této původní právnické osoby. V případě, kdy k zániku původní trestně odpovědné právnické osoby nedojde, budou vedle sebe trestně odpovědné jak právní nástupce, tak i původní právnická osoba.¹¹¹

Tato nová zásada s sebou ale přináší nejasnosti, kterými je nutné se zabývat, aby účel přijatého ustanovení § 10 ZTOPO, tj. zabránění, aby se provinilá právnická osoba vyhnula následkům trestní odpovědnosti, byl naplněn. Ze znění § 10 odst. 1 ZTOPO není zcela zřejmé, zda dochází k přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby i tehdy, jde-li jen o právní nástupnictví k jednotlivým majetkovým hodnotám. Pokud by tomu tak skutečně bylo, znamenalo by to pro jakoukoli právnickou osobu, která nabyla od trestně odpovědné právnické osoby byť i jen jediné právo či povinnost, že by se stala nástupcem trestně odpovědné právnické osoby a tudíž by na ni přešla trestní odpovědnost.

Ke zjištění, co je smyslem ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO je třeba nahlédnout do Důvodové zprávy, která k tomuto ustanovení uvádí, že „*inspirace byla čerpána z rakouské právní úpravy, kdy ustanovení § 10 rakouského Spolkového zákona o odpovědnosti sdružení za trestné činy z roku 2005 (Verbandsverantwortlichkeitsgesetz) upravuje tuto otázku tím způsobem, že účinky spojené s trestní odpovědností právnické osoby nastávají vůči jejímu právnímu nástupci bez dalšího k okamžiku vzniku právního nástupnictví. Proto po vzoru této úpravy bylo převzato ustanovení o právním nástupnictví právnické osoby [...]*“¹¹² Z tohoto důvodu převažuje mezi odbornou veřejností názor, že ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO sleduje svým obsahem jen případy tzv. univerzálního nástupnictví, kdy právní nástupce vstupuje v zásadě do všech práv a

---

¹¹¹ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, s. 91.

¹¹² Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

povinností, a to na základě jednoho právního jednání nebo jedné právní skutečnosti.¹¹³ Šámal k tomu dále uvádí, že zákonodárce „jistě neměl na mysli právní nástupnictví ve smyslu nejširšího pojetí singulární sukcese, kdy se právním nástupcem trestně odpovědné právnické osoby rozumí každý, kdo nabyl od trestně odpovědné právnické osoby jakékoli právo nebo povinnost, bez ohledu na to, zda tato právnická osoba dále existuje nebo neexistuje. [...] Takto široký výklad, který by připouštěl přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na všechny její obchodní partnery, by šel nejen nad rámec smyslu § 10 odst. 1, ale byl by v rozporu i se zásadou subsidiarity trestní represe a se zásadou proporcionality ve vztahu k jednání takových obchodních partnerů a jejich navazující trestní odpovědnosti.“¹¹⁴

V rámci problematiky přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby je zajímavé tvrzení Fenyka a Smejkal, které ale osobně považuji za nesprávné. Tito tvrdí, že „právním nástupnictvím se rozumí to, co takto nazývá ZTOPO, a to jsou přeměny vymezené v § 32 odst. 11 ZTOPO, případně obdobné úkony, kdy dochází k dispozici se subjektem, tzn. s právnickou osobou, když ta se nějak mění a přelévá do jiné formy života. Pokud dochází jen k dispozici s objektem, tzn. s majetkem – ať už s podnikem, nebo s jednotlivou pohledávkou, nejde podle autorů o právní nástupnictví ve smyslu ZTOPO.“¹¹⁵ Domnívám se, že takové tvrzení nemůže obstát, neboť Fenyk se Smejkalem odkazují na ustanovení § 32 odst. 11 ZTOPO, které je procesní povahy a které neřeší otázku právního nástupnictví.¹¹⁶

Dále je třeba si uvědomit, že k přechodu trestní odpovědnosti na právní nástupce dochází objektivně. To znamená, že není nutné, aby právní nástupce trestně odpovědné právnické osoby věděl nebo mohl vědět o tom, že původní právnická osoba byla trestně odpovědná.

---

¹¹³ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 91 – 92. Shodně Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 253 a násl.

¹¹⁴ Šámal, P. *K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 174.

¹¹⁵ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 48.

¹¹⁶ Šámal, P. *K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 175.

Mezi další z výkladových problémů vztahujících se k institutu přechodu trestní odpovědnosti na právní nástupce původní trestně odpovědné právnické osoby patří otázka, zda tato trestní odpovědnost přechází i na právního nástupce – fyzickou osobu. Domnívám se, že na fyzickou osobu jako právního nástupce trestně odpovědné právnické osoby nemůže trestní odpovědnost přejít, protože trestní odpovědnost fyzické osoby nevzniká na základě podmínek stanovených v ZTOPO, ale je vázána na naplnění zákonných podmínek obsažených v TZ. To však neznamená, že by trestní odpovědnost bez dalšího zanikla. Fyzická osoba v tomto případě může fungovat jako jakýsi prostředník, resp. převaděč trestní odpovědnosti na jinou další právnickou osobu za předpokladu, že jmění, které fyzická osoba nabyla od původně trestně odpovědné právnické osoby, přejde z této fyzické osoby na osobu právnickou.¹¹⁷

3.4.2 Trestní odpovědnost více právních nástupců právnické osoby podle § 10 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Podle ustanovení § 10 odst. 2 ZTOPO přešla-li trestní odpovědnost podle § 10 odst. 1 ZTOPO na více právních nástupců právnické osoby, přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu nebo ochranného opatření i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu, případně i k tomu, v jakém rozsahu kterýkoli z nich pokračuje v činnosti, v souvislosti s nímž byl spáchán trestný čin.

Obecně tedy platí, že trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce, je-li právních nástupců právnické osoby více. Je však nutné posoudit, v jakém rozsahu přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaní trestného činu na právního nástupce právnické osoby, případně je třeba posoudit i to, v jakém rozsahu kterýkoli z právních nástupců pokračuje v činnosti, v souvislosti s nímž byl spáchán trestný čin. Takové posouzení je nezbytné pro správné nastavení sankce. Může totiž dojít k situaci, kdy na jednoho z právních nástupců nepřešly žádné výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu, popř. tento právní nástupce nepokračuje

---

¹¹⁷ Šámal, P. *K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právního nástupce*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 179.

v činnosti, v souvislosti s níž byl spáchán trestný čin. Proto by bylo zcela jednoznačně neadekvátní, aby bylo uvažováno o možné trestní odpovědnosti takového právního nástupce. Z toho důvodu by došlo za použití § 1 odst. 2 ZTOPO k aplikaci § 12 odst. 2 TZ, který zakotvuje zásadu subsidiarity trestní represe. Uplatnění této zásady, podle které má trestní právo sloužit jako prostředek *ultima ratio*, tj. trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, je explicitně umožněno i stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012-IV.

3.4.3 Trestní odpovědnost právního nástupce a ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu podle § 10 odst. 3 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

V souladu se zněním § 10 odst. 3 ZTOPO a za současné aplikace § 1 odst. 2 ZTOPO se na ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu právnímu nástupci právnické osoby obdobně užijí ustanovení TZ. Pokud by však tento postup nepřicházel v úvahu vzhledem k povaze právního nástupnictví nebo z jiných důvodů, uloží soud samostatný trest.

Úprava úhrnného a souhrnného trestu je obsažena v § 43 a § 44 TZ. Specifikem těchto zvláštních druhů trestů je skutečnost, že tyto je možné uložit v případě tzv. souběhu trestných činů. Souběhem (neboli konkurencí) trestných činů je případ, kdy „*pachatel spáchal dva nebo více trestných činů dříve, než byl pro některý z nich odsouzen, tj. než byl za takový trestný čin vyhlášen odsuzující rozsudek soudem prvního stupně, nebo dříve, než byl obviněnému doručen trestní příkaz.*“¹¹⁸

Podle § 43 odst. 1 věta první před středníkem TZ odsuzuje-li soud pachatele za dva nebo více trestných činů, uloží mu úhrnný trest. Předpokladem uložení úhrnného trestu je dále skutečnost, že se koná o všech sbíhajících se trestných činech společně (jedině)

---

¹¹⁸ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 324.

řízení.¹¹⁹ Podle § 43 odst. 2 věta první TZ soud uloží souhrnný trest, když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin. V případě souhrnného trestu platí, že souběh trestných činů je předmětem dvou nebo více řízení.¹²⁰ Proto z povahy souhrnného trestu vyplývá, že souhrnný trest lze pachateli uložit pouze při tzv. vícečinném souběhu trestných činů, kdy nebylo možno provést společné (jediné) řízení a vydat společný (jediný) rozsudek o všech trestných činech. Navíc podle § 43 odst. 2 věta druhá TZ soud spolu s uložením souhrnného trestu zruší výrok o trestu, který byl pachateli uložen dřívějším rozsudkem, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

V souladu s ustanovením § 43 odst. 1 a odst. 2 TZ uloží soud úhrnný nebo souhrnný trest podle toho ustanovení, které se vztahuje na trestný čin nejpřísněji trestný (tzv. absorpční zásada). V případě vícečinného souběhu je navíc soud oprávněn uložit pachateli trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu (tzv. asperační neboli zpřísnující zásada). Horní hranice trestní sazby odnětí svobody přitom nesmí ani po tomto zvýšení převyšovat dvacet let a při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let nesmí převyšovat třicet let. Navíc je soudu umožněno, aby vedle tohoto trestu uložit i jiný druh trestu, jestliže jeho uložení by bylo odůvodněno některým ze souzených trestných činů (tzv. kumulační zásada).

Společný trest je upraven v ustanovení § 45 TZ. K uložení společného trestu podle § 45 odst. 1 TZ dochází za předpokladu, že soud odsuzuje pachatele za dílčí útok u pokračování v trestném činu¹²¹, za jehož ostatní útoky byl odsouzen rozsudkem, který již nabyl právní moci. Soud proto v tomto rozsudku zruší výrok o vině a stejně tak i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. Následně soud znovu rozhodne o vině pokračujícím trestným činem, včetně nového dílčího útoku, popřípadě trestných

---

¹¹⁹ Jelínek, J. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 407 – 408.

¹²⁰ Jelínek, J. *op. cit.*, s. 408.

¹²¹ Podle § 116 TZ je pokračování v trestném činu takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou časovou souvislostí v předmětu útoku.

činech spáchaných s ním v jednočinném souběhu, o společném trestu za pokračující trestný čin. Společným znakem souhrnného a společného trestu je povinnost soudu uložit trest, který nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším (§ 43 odst. 2 a § 45 odst. 1 TZ).

3.4.4 Trestní odpovědnost právního nástupce po zrušení právnické osoby po pravomocném skončení trestního stíhání podle § 10 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Účelem ustanovení § 10 odst. 4 ZTOPO je znemožnit právnické osobě vyhnout se výkonu trestu tím, že dojde k jejímu zrušení. V případě, že by nedošlo k vykonání kteréhokoli uloženého trestu odsouzenou právnickou osobou, došlo by k přechodu výkonu tohoto trestu *ex lege* na všechny právní nástupce odsouzené právnické osoby.

K přechodu výkonu trestů po pravomocném skončení trestního stíhání může dojít jen v případě zrušení právnické osoby s právním nástupcem, popř. s více právními nástupci. Pokud by ale v důsledku přeměny právnické osoby tato nezanikla, došlo by k výkonu trest vůči původní právnické osobě a na její právní nástupce by se výkon uložených trestů ani jiné negativní důsledky odsouzení (např. nezaznamenává se jim odsouzení v Rejstříku trestů apod.) nepřenášel.¹²²

3.5 Zánik trestní odpovědnosti právnické osoby

Podle definice, se kterou trestněprávní teorie přišla, jsou důvody zániku trestní odpovědnosti (zániku trestnosti) takové okolnosti, které nastaly až po spáchání trestného činu, ale dříve, než je o tomto trestném činu pravomocně rozhodnuto, a které způsobují, že právo státu na potrestání pachatele zaniká. Dále mají za následek to, že není možné

---

¹²² Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 263.

pro daný trestný čin zahájit trestní stíhání, a jestliže trestní stíhání zahájeno bylo, není možné v něm nadále pokračovat. K důvodům zániku trestnosti se přihlíží *ex officio*.¹²³ Považuji za vhodné upozornit, že někteří autoři označují tyto důvody zániku trestnosti jako tzv. negativní podmínky trestnosti, neboť trestnost závisí na tom, že tyto podmínky nenastaly.¹²⁴

V ZTOPO jsou jako důvody zániku trestní odpovědnosti právnických explicitně upraveny účinná lítost (§ 11 ZTOPO) a promlčení trestní odpovědnosti (§ 12 ZTOPO). Kromě těchto dvou obecných důvodů zániku trestnosti však existují i další zvláštní důvody zániku trestnosti, a to např. zánik trestnosti přípravy a pokusu trestného činu (§ 20 odst. 3 a § 21 odst. 3 TZ), zánik trestnosti účastenství (§ 24 odst. 3 TZ), milost prezidenta republiky ve formě agraciace¹²⁵ (čl. 62 písm. g) Ústavy), milost prezidenta republiky ve formě abolicie¹²⁶ (čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy), amnestie prezidenta republiky (čl. 63 odst. 1 písm. k) Ústavy).

Kromě těchto zvláštních důvodů zániku trestnosti by se na právnické osoby aplikovala za použití § 1 odst. 2 ZTOPO ve spojení s jednotlivými trestnými činy obsaženými v § 7 ZTOPO i ustanovení § 242 TZ a § 362 TZ. Konkrétně jde o trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 TZ) a trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ). Ustanovení § 242 TZ a 362 TZ zakotvují zvláštní případy účinné lítosti, které mají podle zásady *lex specialis derogat legi generali* přednost před obecnou úpravou účinné lítosti obsaženou v ustanovení § 11 ZTOPO.

Dalším důvodem zániku trestnosti je ve vztahu k trestnosti fyzických osob smrt pachatele. Tento důvod se ale s ohledem na ustanovení § 10 ZTOPO u právnických

---

¹²³ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 336.

¹²⁴ Solnař, V. *Základy trestní odpovědnosti*. 1. vydání. Praha: Academia, 1972, s. 342.

¹²⁵ Agraciace spočívá v tom, že prezident republiky odpustí odsouzené osobě buď celý trest uložený v trestním řízení nebo pouze jeho část (trest zmírní). Srov. Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 444 – 445.

¹²⁶ Abolicie znamená, že prezident republiky, který se dozví o spáchání trestného činu konkrétní osobou, nařídí, aby se trestní stíhání nezahajovalo nebo – pokud již bylo trestní stíhání zahájeno – nařídí, aby se v něm nepokračovalo. Srov. Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 444 – 445.

osob neuplatní, protože trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce a tedy nezaniká smrtí pachatele jako u osob fyzických, což způsobuje nepřipustnost trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. e) TŘ.

Je potřeba také uvést, že vzhledem k § 9 odst. 3 věta první ZTOPO se trestní odpovědnost fyzické a právnické osoby posuzuje z důvodu zakotvení zásady nezávislé souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby samostatně (2.5.2). Ačkoli tedy může účinnou lítostí či promlčením trestní odpovědnosti dojít k zániku trestnosti fyzické osoby, nedochází tím k zániku trestnosti osoby právnické, a naopak.

3.5.1 Účinná lítost

K zániku trestní odpovědnosti účinnou lítostí může dojít pouze za předpokladu, že dojde k naplnění všech zákonných podmínek obsažených v § 11 odst. 1 ZTOPO, podle kterého trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže dobrovolně upustila od dalšího protiprávního jednání a

- a) odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo
- b) učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.

V ustanovení § 11 odst. 2 ZTOPO je obsažena výjimka z § 11 odst. 1 ZTOPO. Podle této výjimky trestní odpovědnost právnické osoby podle § 11 odst. 1 ZTOPO však nezaniká, spáchala-li právnická osoba trestný čin přijetí úplatku (§ 331 TZ), podplacení (§ 332 TZ) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333 TZ).

Účinná lítost je v ZTOPO upravena širěji než v TZ. Tento významný rozdíl lze spatřit v tom, že kromě trestných činů vyjmenovaných v § 11 odst. 2 ZTOPO (trestný čin přijetí úplatku, trestný čin podplacení a trestný čin nepřímého úplatkářství) se účinná lítost uplatní na všechny ostatní trestné činy obsažené v taxativním výčtu § 7 ZTOPO. Navíc je třeba pamatovat na zvláštní úpravu účinné lítosti v § 242 TZ a v § 362 TZ (k tomu viz výše).

K zániku trestnosti právnické osoby dojde tehdy, upustí-li právnická osoba dobrovolně od dalšího protiprávního jednání. Dobrovolnost takového jednání právnické osoby spočívá v tom, že právnická osoba z vlastního podnětu (*a contrario* nikoli pod vlivem vnějších okolností) upustí od svého protiprávního jednání dříve, než dojde k odhalení či oznámení jejího trestného činu. Soudy již judikovaly, že rozhodnutí není dobrovolné, jestliže pachatele k němu vede vědomí, že jeho trestný čin je již prozrazen, nebo jedná-li pachatel pod tlakem už bezprostředně hrozícího či dokonce zahájeného trestního stíhání.¹²⁷

Další podmínkou je, že právnická osoba musí odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo musí zamezit škodlivému následku nebo škodlivý následek napravit. Odstraněním nebezpečí a zamezením škodlivému následku má ZTOPO na mysli skutečnost, že ke vzniku takového škodlivého následku ani nedojde. Ačkoli k odstranění nebezpečí či zamezení škodlivému následku může dojít jak aktivní, tak pasivní činností (pokud by však došlo k odstranění nebezpečí či zamezení škodlivého následku osobou od pachatele odlišnou, nemohlo by dojít k zániku trestnosti pachatele, protože by nebyla splněna podmínka účinné lítosti)¹²⁸, podmínka napravení škodlivého následku již naznačuje, že musí jít o čistě aktivní jednání pachatele, který tak bude povinen tento následek odstranit a obnovit původní stav. Škodlivý následek vzniká dokonáním trestným činem a zahrnuje i těžší následek a všechny další i nezaviněné škody, které vyplynuly z jednání pachatele. Současně se může jednat i o škody nehmotné. Bezvýsledná snaha pachatele odstranit škodlivý následek může být hodnocena jako polehčující okolnost dle § 41 písm. j) TZ.¹²⁹

Alternativně k podmínce odstranění nebezpečí, zamezení škodlivému následku či napravení tohoto následku, je v § 11 odst. 1 písm. b) ZTOPO stanoveno, že trestní odpovědnost právnické osoby zanikne též tehdy, upustí-li právnická osoba dobrovolně od dalšího protiprávního jednání a učiní státnímu zástupci či policejnímu orgánu

---

¹²⁷ Např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. září 2013, sp. zn. 5 Tdo 841/2013.

¹²⁸ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 56.

¹²⁹ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 98 – 99.

oznámení o trestném činu v době, kdy nebezpečí mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku mohlo být ještě zabráněno. Toto oznámení proto musí být učiněno včas a musí být vyjádřeno pregnantně. Zároveň je pravděpodobné, že toto oznámení může být učiněno v jakékoli formě (písemně, ústně atd.)

Jak jsem již uvedl výše, oproti právní úpravě účinné lítosti v TZ ve vztahu k pachatelům – fyzickým osobám je účinná lítost vymezena v širším rozsahu tím, že v ustanovení § 11 odst. 2 ZTOPO je stanoveno, že se institut účinné lítosti nevztahuje na tzv. korupční (úplatkářské) trestné činy. Ačkoli by tedy právnická osoba naplnila požadavky účinné lítosti dle § 11 odst. 1 ZTOPO, ale zároveň by se dopustila jednoho ze tří úplatkářských trestných činů obsažených v § 11 odst. 2 ZTOPO, tj. trestného činu přijetí úplatku (§ 331 TZ), trestného činu podplacení (§ 332 TZ) nebo trestného činu nepřímého úplatkářství (§ 333 TZ), její trestní odpovědnost by nezanikla. Důvodová zpráva ke zvolení předmětné specifické úpravy účinné lítosti uvádí, že tato „vychází z požadavku orgánů mezinárodních organizací pověřených kontrolou plnění závazků smluvních stran vyplývajících z Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (č. 25/2000 Sb.) a Trestněprávní úmluvy o korupci Rady Evropy (č. 70/2002 Sb.m.s.), neboť v rámci OECD a Rady Evropy se institut účinné lítosti stal ve vztahu k podplácení zahraničních veřejných činitelů předmětem opakované kritiky.“¹³⁰

3.5.2 Promlčení trestní odpovědnosti

Druhým v ZTOPO explicitně upraveným obecným důvodem zániku trestní odpovědnosti právnických osob je promlčení trestnosti zakotvené v § 12 ZTOPO. V tomto ustanovení však ZTOPO neupravuje promlčení trestní odpovědnosti právnických osob oproti obecné úpravě promlčení trestní odpovědnosti fyzických osob v ustanovení § 34 TZ, a proto se zákonodárce rozhodl v § 12 ZTOPO přímo odkázat na úpravu obsaženou v § 34 TZ.

---

¹³⁰ Důvodová zpráva k vládnímu zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [online]. Vláda České republiky, vydáno 23. 2. 2011 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

V případě institutu promlčení je podstatná a rozhodující jediná okolnost, kterou je plynutí času, resp. uplynutí promlčení doby. Po uplynutí této doby zaniká právo státu na trestní stíhání pachatele. K uplynutí promlčecí doby soud přihlíží *ex officio*.

Zakotvení institutu promlčení je jednak dáno hmotněprávními důvody, a jednak též procesními důvody. Mezi ty hmotněprávní patří zejména oslabení či úplný zánik potřeby potrestat pachatele trestného činu, neboť opožděné potrestání neplní svůj účel jak z pohledu generální prevence, tak z pohledu individuální prevence. Mezi procesní důvody lze zařadit např. oslabení síly důkazů.¹³¹

Doby, které musí uplynout, aby mohlo dojít k promlčení trestní odpovědnosti, jsou upraveny v § 34 TZ a jsou odstupňovány v závislosti na závažnost trestného činu, která je vyjádřena druhem a výší trestu v zákonné trestní sazbě za určitý trestný čin. V tomto ustanovení lze tedy spatřit pět odlišných dob (dvacet, patnáct, deset, pět a tři léta), které musí uplynout, aby se dalo hovořit o promlčení. Při posuzování délky promlčecí doby platí přímá úměra, tzn. čím závažnější trestný čin byl spáchán, tím delší doba musí uplynout, aby mohlo dojít k zániku trestnosti v důsledku promlčení trestní odpovědnosti.

Při posuzování, zda došlo k promlčení trestnosti je nutné zabývat se otázkami, kdy počíná běžet promlčecí doba (§ 34 odst. 2 TZ), jaká doba se do promlčení doby nezapočítává (§ 34 odst. 3 TZ) a kdy se promlčecí doba přerušuje (§ 34 odst. 4 TZ).

Obecně platí, že promlčecí doba počíná od ukončení jednání, tj. od spáchání trestného činu. Jde-li o trestné činy, u nichž je znakem účinek anebo u nichž je účinek znakem kvalifikované skutkové podstaty, počíná promlčení doba běžet od okamžiku, kdy takový účinek nastal. V případě účastenství se projevuje jeho charakteristický rys, kterým je akcesorita, a proto účastníkovi počíná běžet promlčecí doba od ukončení činu hlavního pachatele. Při pokračování v trestném činu začíná promlčecí doba od posledního dílčího útoku, u hromadného trestného činu počíná běžet dokončením posledního útoku a v případě trvajících trestných činů je okamžikem počátku běhu

---

¹³¹ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 101.

promlčecí doby okamžik odstranění protiprávního stavu, jehož udržování je znakem trestného činu. Při zkoumání počátku běhu promlčecí doby je nutné přihlídnout i k výkladovému ustanovení § 139 TZ, na jehož základě počíná promlčení doba běžet následujícího dne po tom, kdy nastala událost významná pro její počátek.

Dále je tedy třeba zkoumat, jaké doby se do promlčecí doby nezapočítávají, tzn. jde o tzv. stavení promlčecí doby. Těmito dobami jsou podle § 34 odst. 3 TZ:

- a) doba, po kterou nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákonnou překážku,*
- b) doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno,*
- c) doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168) nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let,*
- d) zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání,*
- e) doba, po kterou nebylo možné pachatele v České republice trestně stíhat, jde-li o čin, jehož trestnost se posuzuje podle zákona České republiky na základě § 8 odst. 1,*
- f) doba od vydání příkazu k zadržení do jeho odvolání nebo do pozbytí jeho platnosti z jiného důvodu,*
- g) doba, po kterou bylo dočasně upuštěno od některých úkonů trestního řízení podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.*

Zákonnou překážkou dle § 34 odst. 3 písm. a) TZ je např. imunita poslance nebo senátora (čl. 27 Ústavy) nebo imunita soudce Ústavního soudu (čl. 86 Ústavy). K přerušení trestního stíhání (§ 34 odst. 3 písm. b) TZ) dochází na základě rozhodnutí státního zástupce či soudu a toto trvá až do doby, kdy lze v trestním stíhání pokračovat (např. pro nepřítomnost obviněného nelze věc náležitě objasnit dle § 173 odst. 1 písm. a) TŘ). Promlčecí doba v souladu s § 34 odst. 3 písm. c) TZ začne běžet až od okamžiku nabytí zletilosti oběti v tomto ustanovení uvedených trestných činů. Podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání jsou tzv. mezitímní rozhodnutí, kterými nedochází ke konečnému zastavení trestního stíhání, přičemž lze při splnění zákonných podmínek v tomto trestním stíhání pokračovat.

V důsledku novely, která byla provedena zákonem č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a která mj. značně zredukovala část pátou ZTOPO (jak jsem již uvedl v 2.6), došlo k doplnění písmen e) až g).

Konstrukce přerušení promlčecí doby má ten důsledek, že v případě skutečnosti předpokládané v § 34 odst. 4 TZ dochází k běhu nové promlčení doby (§ 34 odst. 5 TZ) a dosud uběhnuvší promlčecí doba tak ztrácí na významu. Promlčecí doba se tedy přerušuje:

- a) zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, jakož i po něm následujícím vzetím do vazby, vydáním příkazu k zatčení, podáním žádosti o zajištění vyžádání osoby z cizího státu, vydáním evropského zatýkacího rozkazu, podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doručením trestního příkazu pro takový trestný čin obviněnému, nebo*
- b) spáchal-li pachatel v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější.*

V případě § 34 odst. 4 písm. b) TZ jsou relevantní trestní sazby posuzovaných trestných činů, nikoli konkrétní výměra uloženého trestu.

Pro doplnění dodávám, že znění § 34 odst. 4 písm. a) TZ doznalo nepatrné změny v důsledku přijetí zákona č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který určil současnou podobou tohoto ustanovení.

3.5.3 Vyloučení z promlčení

Zvláštní úprava promlčení trestní odpovědnosti právnických osob je obsažena v ustanovení § 13 ZTOPO, podle kterého uplynutím promlčecí doby nezaniká trestní odpovědnost za trestný čin teroristického útoku (§ 311 TZ), pokud byl spáchán za

takových okolností, že zakládá válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva.

Trestný čin teroristického útoku tedy za podmínek uvedených v § 13 ZTOPO nemůže být promlčen. Nepromlčitelnost tohoto trestného činu je vyjádřena v Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti¹³², kterou je Česká republika vázána.

Pro určení, zda tento trestný čin že zakládá válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva, je třeba vycházet ze Statutu Mezinárodního trestního soudu. Pokud by však tento trestný čin nezakládal válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva, činila by doba jeho promlčitelnosti dvacet let (§ 311 odst. 3 TZ ve spojení s § 34 odst. 1 písm. a) TZ).

4 Nedostatky současné právní úpravy a úvahy de lege ferenda

Jelikož je má diplomová práce zaměřena na hmotněprávní základy trestní odpovědnosti právnických osob v České republice pokrývající materii obsaženou v ustanoveních § 1 až § 13 ZTOPO, zaměřím se proto pouze na nedostatky, které se dají spatřit právě v těchto ustanoveních ZTOPO.

Jako první nedostatek současné právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob bych rád zmínil nesoulad ZTOPO s novým soukromým právem. Rekodifikace soukromého práva, která nabyla účinnosti dne 1. ledna 2014 (a tedy o dva roky později než účinnosti nabyl ZTOPO) s sebou přinesla řadu (nejen) terminologických změn. Změna, která týká ZTOPO, je obsažena ve znění § 8 odst. 1 ZTOPO, kdy ZTOPO hovoří o protiprávním činu spáchaném jménem právnické osoby. Přitom OZ ale nově nepřipouští, aby právnická osoba jednala sama, tj. aby byl protiprávní čin spáchán jejím jménem. Právnická osoba dle OZ nemá svéprávnost, a proto musí být vždy k právnímu

---

¹³² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 53/1974 Sb., o Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

jednání zastoupena a tudíž nelze říct, že protiprávní čin byl spáchán jménem právnické osoby, ale byl spáchán jejím zástupcem a toto jednání lze právnické osobě případně přičíst.

Rozsah kriminalizace jednání právnických osob patří pochopitelně k nedostatkům, které jsou velmi často zmiňovány. Nejen já, ale i odborníci považují za nedostatek ZTOPO, že mezi trestné činy právnických osob nebyl zařazen žádný trestný čin z trestných činů proti životu a zdraví.¹³³ Tento nedostatek kontrastuje zejména ve vztahu k těm trestným činům obsažených v § 7 ZTOPO, u nichž je obtížné představit si, že se jich může dopustit právnická osoba (např. znásilnění, pohlavní zneužití, sexuální nátlak). Navíc v ustanovení § 7 ZTOPO jsou i takové trestné činy, u kterých způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (např. u vydírání, sexuálního nátlaku, pohlavního zneužití). Následek, který si lze bez problémů z důvodu absence trestných činů proti životu a zdraví představit, je neumožnění vyvodit trestní odpovědnost právnických osob při poskytování zdravotních služeb.¹³⁴

Domnívám se, že dalším zřejmým nedostatkem vztahujícím se k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob je skutečnost, že do § 7 ZTOPO nebyly zařazeny některé majetkové trestné činy, u kterých si lze bez větších obtíží představit, že jejich pachatelem by mohla být právnická osoba. Zejména mám v tomto bodě na mysli tzv. úpadkové delikty. V rámci svých pracovních zkušeností jsem se již několikrát setkal se situací, kdy právnická osoba jako dlužník jiné právnické osoby převedla svá aktiva a pasiva na jiný subjekt, který byl posléze shledán insolventním. Pro věřitele této právnické osoby tak bylo prakticky nemožné získat veškeré pohledávky, které za původním dlužníkem měl. Proto se domnívám, že právě trestní odpovědnost právnických osob vztahující se i na úpadkové trestné činy by byla vhodným řešením do budoucna.

---

¹³³ Danková, K. *K otázce rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 297. Dále např. Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. *Bulletin advokacie*, č. 9, 2014, s. 17.

¹³⁴ Sovová, O., Císařová, D. *Trestněprávní odpovědnost právnických osob za poskytování zdravotní péče*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 221.

Ustanovení § 7 ZTOPO je velmi problematické i z toho důvodu, že se zákonodárce rozhodl (vědomě či nevědomky) nerespektovat základní logické souvislosti mezi jednotlivými trestnými činy. Zařadil proto do § 7 ZTOPO určitý trestný čin, ale nikoliv již jeho speciální nebo subsidiární obdobu (např. ve výčtu nalezneme trestný čin obchodování s lidmi, nenajdeme zde ale obdobné trestné činy zbavení osobní svobody nebo zavlčení; dalším příkladem by mohl být trestný čin vydírání, který ve výčtu uveden je, ale trestný čin loupeže, který je k vydírání speciální, tam uveden není). Z tohoto důvodu tak bude docházet k situaci, kdy u právnické osoby se bude jednání kvalifikované u fyzické osoby jako loupež posuzovat jako trestný čin vydírání, který je mírnější.¹³⁵

Jak jsem již navíc uvedl v kapitole 3.1.4, bude velmi zajímavé sledovat vývoj novely ZTOPO, v jejímž důsledku by došlo k zavedení generální trestní odpovědnosti právnických osob. V uvedené kapitole jsem se i mj. vyjádřil k předmětné novele a uvedl její nedostatky. V tomto ohledu souhlasím s názorem Jelínka, podle kterého by předmětná novela neměla být přijata, neboť se jedná pouze o nesystémovou změnu spočívající v úpravě koncepce rozsahu trestných činů, které lze právnické osobě přičítat, aniž by došlo k odstranění jakýchkoli jiných nedostatků současné právní úpravy (např. koncepce přičitatelnosti, která je ve vztahu k vedoucím a řídicím pracovníkům konstruována jako odpovědnost objektivní, dále např. nejasná a široká koncepce přechodu trestní odpovědnosti na všechny právní nástupce právnické osoby).¹³⁶

Institut přičitatelnosti podle mého názoru musí být také podroben kritice. Za velmi nešťastné řešení tohoto specifického institutu, který je typický pro právnické osoby, považuji ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) TZ. Domnívám se, že důsledkem této úpravy je objektivní odpovědnost. Souhlasím v tomto ohledu s tvrzením Vidrny, podle kterého konstrukce přičitatelnosti zakotvená v tomto ustanovení vede ve svých důsledcích k faktické presumpci viny a k vyloučení možnosti obhajoby právnické osoby, a tudíž je v

---

¹³⁵ Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 9, 2014, s. 17 – 18.

¹³⁶ Malecký, R. *Jiří Jelínek: Návrh na změny v trestní odpovědnosti právnických osob je nesystémový, nevhodný a chatrně odůvodněný*. [online], [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/01/jiri-jelinek-navrh-na-zmeny-v-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-je-nesystemovy-nevhodny-a-chatrne-oduvodneno/>.

rozporu s čl. 40 odst. 2 Listiny, podle kterého je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.¹³⁷

Další nejasnosti s sebou přináší ZTOPO v § 10, ve kterém je obsažena nová zásada českého trestního práva hmotného, kterou je zásada přechodu trestní odpovědnosti na právní nástupce právnické osoby. Není vhodné, aby posouzení toho, zda došlo k přechodu trestní odpovědnosti na právní nástupce právnické osoby, bylo zjišťováno prostřednictvím výkladu, zejména pak prostřednictvím historické metody interpretace.

S ohledem na výše zmíněné problémy, které současná právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob představuje, považuji za poměrně marginální problém slovní spojení „lze spravedlivě požadovat“ obsažené v § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO. Jde o pojem, který není trestnímu právu doposud znám a Důvodová zpráva se k otázce výkladu či významu tohoto pojmu nijak blíže nevyjadřuje. Jelikož správné pochopení a aplikace tohoto slovního spojení představuje reálnou možnost právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti, považoval bych za vhodné, kdyby zákonodárce tento pojem vysvětlil či formuloval jinak. Ačkoli tedy Fenyk a Smejkal uvádí, že „v *obecné rovině je zde vysloven požadavek na adekvátní, dostačující interní kontrolu [...] prostřednictvím implementace opatření, jejichž cílem je předcházet páchání trestné činnosti jejími zaměstnanci, [...]*“¹³⁸, domnívám se, že toto vysvětlení není uspokojivé.

Stejně tak je marginálním problémem nesprávné pojmenování ustanovení § 9 ZTOPO, v jehož názvu se vyskytuje slovo „účastník“, ačkoli o účastenství zde není jediná zmínka. Proto by alespoň kosmetická úprava přišla vhod.

De lege ferenda je bezpochyby nezbytné, aby bylo ustanovení § 7 ZTOPO podrobena revizi, přičemž by bylo určitě vhodné, aby do taxativního výčtu § 7 ZTOPO byly

---

¹³⁷ Vidrna, J. *Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky?* [online].[cit. 2015-04-02]. Dostupné z:

<http://www.akdpp.cz/publikacni-cinnost/je-zakon-o-trestni-odpovednosti-pravnicky-ch-osob-a-rizeni-proti-nim-zcela-v-souladu-s-ustavnim-poradkem-ceske-republiky/>.

¹³⁸ Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 146.

v budoucnu zařazeny alespoň některé z trestných činů proti životu a zdraví a trestné činy úpadkové. Dále bych zákonodárci doporučil, aby alespoň vzal do úvahy možnost právnické osoby vyvinut se i v případě, kdy za ni jedná osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO, neboť současný stav znamenající ve svém důsledku objektivní odpovědnost považuji za neudržitelný. V neposlední řadě se domnívám, že současná úprava přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právního nástupce je příliš strohá a nejednoznačná, a proto by *de lege ferenda* bylo přiléhavé, kdyby ustanovení § 10 ZTOPO prošlo změnou, v jejímž důsledku by bylo zřejmé, kdy k přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce dochází a kdy naopak nedochází.

5 Závěr

Trestní odpovědnost právnických osob představuje v České republice i po více než třech letech od účinnosti ZTOPO stále aktuální a palčivou problematiku českého trestního práva. Vzhledem k tomu, že mezinárodní tlak byl na Českou republiku jako na poslední členský stát Evropské unie nemající zakotvenou účinnou deliktní odpovědnost právnických osob enormní, bylo nutné i v zájmu samotné České republiky podvolit se a tuto právní úpravu přijmout. V případě jejího nepřijetí by náš stát musel kromě sankcím ze strany Evropské unie čelit i potenciálnímu nárůstu kriminality páchané cizími právnickými osobami na území České republiky.

Český zákonodárce se mohl z důvodu své počáteční zdrženlivosti týkající se přijetí předmětné právní úpravy inspirovat právní úpravou deliktní odpovědnosti právnických osob v zahraničí. Nejčastější koncepcí, která byla jednotlivými státy při zavádění deliktní odpovědnosti přijata, byla koncepce tzv. pravé trestní odpovědnosti. I pod vlivem této převahy zákonodárce usoudil, že se jedná o nejvhodnější úpravu, a proto se ji rozhodl zakotvit i do právního řádu České republiky. Domnívám se, že zvolená koncepce pravé trestní odpovědnosti byla racionální a vhodnou volbou zejména při srovnání s jinými možnými koncepcemi trestní odpovědnosti právnických osob, a proto v tomto ohledu se zákonodárcovou volbou mohu souhlasit.

Obecně jsem toho názoru, že předmětná právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob patří mezi zdařilá díla českého zákonodárce. I přesto však ZTOPO není dokonalým právním předpisem. V jeho ustanoveních najdeme řadu nejasností či nepřesností, které by bylo vhodné co možná nejdříve prostřednictvím novely ZTOPO napravit. Z pohledu možné budoucí novely jsou významná především ustanovení § 7 a § 8 ZTOPO. Jejich adekvátní revize by vedla ke zkvalitnění předmětné úpravy a k efektivnímu trestnímu stíhání právnických osob. Ze strany orgánů činných v trestním řízení totiž zatím nedochází k aplikaci ZTOPO v příliš mnoha případech (v roce 2011 policejní orgány Policie České republiky zahájily trestní stíhání celkem 13 právnických osob, v roce 2012 celkem 62 právnických osob, v roce 2013 celkem 43 právnických osob a od 1. ledna do 30. září 2014 celkem 23 právnických osob).¹³⁹

Věřím, že vyjasnění nejasností a nepřesností ZTOPO by policejním orgánům a státním zástupcům usnadnilo myslet častěji i na trestní odpovědnost právnických osob, a proto by pak ZTOPO nesloužil jen jako naplnění mezinárodních požadavků, ale sloužil by zejména jako důležitý zdroj potírání trestné činnosti v moderní společnosti, jejímž významnými subjekty jsou právnické osoby, které se často protiprávní činnosti dopouštějí.

Závěrem bych chtěl uvést, že ačkoli jsem se ve své diplomové práci snažil komplexně zpracovat poměrně rozsáhlou problematiku hmotněprávních ustanovení ZTOPO (s výjimkou ustanovení týkajících se trestních sankcí), rád bych se v navazujících pracích (rigorózní či disertační) věnoval právě otázkám sankcionování právnických osob nebo otázkám spjatých s obhajobou právnické osoby v trestním řízení.

---

¹³⁹ Trestní stíhání právnických osob [online].[cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/trestni-stihani-pravnickych-osob.aspx>

6 Seznam zkratk

TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
ZMSVT	zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
Zákon o majetku ČR	zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
Zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
Důvodová zpráva	Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

7 Seznam použité literatury

7.1 Knihy

- 1) Fenyk, J., Smejkal, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby*. Praha: Linde, 2012.
- 2) Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012.
- 3) Gerloch, A., Beran, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014.
- 4) Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 5) Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010.
- 6) Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012.
- 7) Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007.
- 8) Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014.
- 9) Neckář, J., Radvan, M., Sehnálek, D., Valdhans, J. (eds.) *Dny práva (Days of law)*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
- 10) Scheinost, M. a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004.
- 11) Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J. *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- 12) Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Nakladatelství Orac, 2003.
- 13) Svejkovský, J., Deverová, L. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- 14) Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- 15) Štenglová, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

7.2 Články

- 1) Beran, K. *Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce*. Trestněprávní revue, č. 5, 2014.
- 2) Bohuslav, L. *Jaké zkušenosti mají s trestní odpovědností právnických osob některé státy EU?* Právní rádce, č. 5, 2013.
- 3) Bohuslav, L. *Přičitatelnost trestného činu právnické osobě*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 4) Fenyk, J. *Návrh českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In Neckář, J., Radvan, M., Sehnálek, D., Valdhans, J. (eds.) *Dny práva (Days of law)*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
- 5) Gřivna, T. *Ke vztahu trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu téže osoby pro týž skutek*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 6) Hynčicová, K. *Co mohou firmy udělat pro omezení rizik korupce?* Právní rádce, č. 11, 2013.
- 7) Janda, P. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Právní fórum, č. 5, 2006.
- 8) Januš, J. *Jak vidí nový zákon právníci z praxe*. Právní rádce, č. 1, 2012.
- 9) Januš, J. *Lukáš Bohuslav: Aplikace zákona o trestní odpovědnosti firem se rozjíždí*. Právní rádce, č. 10, 2013.
- 10) Jelínek, J. *K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 9, 2014.
- 11) Jelínek, J. *Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 12) Jelínek, J. *Právnícké osoby a působnost nového zákona*. Právní rádce, č. 1, 2012.
- 13) Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano, či ne?* Právní rádce, č. 12, 2011.
- 14) Kalvodová, V. *Vybrané aspekty sankcionování právnických osob*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 15) Klouček, Z., Topinka, P. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu jeho sociálních souvislostí*. Trestněprávní revue, č. 10, 2011.
- 16) Kopecký M. *K otázkám trestní (ne)odpovědnosti územních samosprávných celků*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.

- 17) Koukal, P. *Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník*. Právní rádce, č. 2, 2010.
- 18) Král, V. *K trestní odpovědnosti právnických osob – východiska, obsah a systematika zákonné právní úpravy*. Trestněprávní revue, č. 8, 2002.
- 19) Kratochvíl, V. *Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného*. Trestněprávní revue, č. 9, 2011.
- 20) Lalka, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a jeho vliv na prevenci podvodů*. Právní rádce, č. 11, 2011.
- 21) Nováčková, S. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim – od návrhu k účinné právní úpravě*. Trestněprávní revue, č. 2, 2012.
- 22) Pátek, V. *Trestní odpovědnost právnických osob za porušení daňových předpisů*. Bulletin advokacie, č.1-2, 2012.
- 23) Púry, F., Šámal, P. *Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů*. Právník, č. 11, 2013.
- 24) Salač, M. *Přidaná hodnota efektivního řízení rizik*. Právní rádce, č. 6, 2012.
- 25) Sovová, O., Císařová, D. *Trestněprávní odpovědnost právnických osob za poskytování zdravotní péče*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 26) Sýkora, M. *Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 27) Šámal, P. *K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce*. In Jelínek, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013.
- 28) Šámal, P. *K trestněprávní odpovědnosti právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 11, 2011.
- 29) Vidrna, J. *Dvě poznámky k trestní odpovědnosti právnických osob*. Bulletin advokacie, č. 10, 2012.
- 30) Vidrna, J. *Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky?* Trestní právo, č. 11, 2012.
- 31) Vidrna, J. *K aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob*. Právní rádce, č. 6, 2012.
- 32) Vidrna, J. *Nová trestněprávní rizika územních samosprávných celků*. Právní rádce, č. 6, 2012.

7.3 Internetové zdroje

- 1) Čabanová, L. *Jak předcházet trestní odpovědnosti právnických osob – perspektiva Velké Británie.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-predchazet-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-perspektiva-velke-britanie-93570.html>.
- 2) Januš, J. *Padly první rozsudky. Jak vypadá trestání firem v praxi?* [online] 2014. Dostupné z: <http://probyznysinfo.ihned.cz/c1-61058420-padly-prvni-rozsudky-jak-vypada-trestani-firem-v-praxi>.
- 3) Januš, J. *Ročně budou odsouzeny stovky firem, očekává specialista na trestní odpovědnost.* [online] 2014. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-62790910-ekonom-rocne-budou-odsouzeny-stovky-firem-ocekava-specialista-na-trestni-odpovednost>.
- 4) Jelínek, J. *Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání.* Ministerstvo vnitra České republiky [online] 2008. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.
- 5) Kališ, P., Španvirtová, N. *Právnické osoby jako pachatelé hospodářské kriminality.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicke-osoby-jako-potencialni-pachatele-hospodarske-kriminality-94428.html>.
- 6) Klekner, O. *Compliance opatření v obchodní společnosti.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/compliance-opatreni-v-obchodni-spolecnosti-90155.html>.
- 7) Klouček, Z. *Trestní odpovědnost právnických osob a státní organizace.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-a-statni-organizace-77210.html>.
- 8) Koukal, P. *Trestní odpovědnost obchodních společností v „roce jedna“ z pohledu Compliance.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-odpovednost-obchodnich-spolecnosti-v-roce-jedna-z-pohledu-compliance-88351.html>.
- 9) Malecký, R. *Jiří Jelínek.: Návrh na změny v trestní odpovědnosti právnických osob je nesystémový, nevhodný a chatrně odůvodněný.* [online], [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/01/jiri-jelinek-navrh-na-zmeny-v-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-je-nesystemovy-nevhodny-a-chatrne-oduvodneny/>.
- 10) Nemravová, O., Vaňková M. *K zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-zakonu-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-91439.html>.
- 11) Pokorný, M., Chadimová, H. *K trestněprávní odpovědnosti právnických osob za legalizaci výnosů z trestné činnosti z nedbalosti.* [online] 2014. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-trestnepravni-odpovednosti-pravnickych-osob-za-legalizaci-vynosu-z-trestne-cinnosti-z-nedbalosti-84058.html>.

- 12) Pokorný, M. *100 provinění, za něž půjde firma před soud. Nově třeba za lichvu.* [online] 2014. Dostupné z: <http://probyznysinfo.ihned.cz/c1-62103760-100-provineni-za-nez-pujde-firma-pred-soud-nove-treba-za-lichvu>.
- 13) Policie České republiky: *Trestní stíhání právnických osob.* [online]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/trestni-stihani-pravnickych-osob.aspx>.
- 14) Rutland, M. *Trestní odpovědnost právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.rutlandjezek.com/cz/menu/12/aktuality/clanek-112-trestni-odpovednost-pravnickych-osob-trestne-ciny-sankce-mezinarodni-souvislosti/>.
- 15) Sokol, T. *O čem je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-61343240-o-cem-je-zakon-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob>.
- 16) Šafránek, O. *Jak nenechat svou firmu zatknout? O principech trestní odpovědnosti právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://probyznysinfo.ihned.cz/c1-62335970-jak-nenechat-svou-firmu-zatknout-o-principech-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob>.
- 17) Trubač, O. *Trestní odpovědnost právnické osoby.* [online] 2014. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-dhf-pravo.aspx?c=A120305_210154_pravo_vr.
- 18) Tvrdá, M., Kessler, T. *Zaplní české věznice i hříšníci z řad obchodních společností? Aneb několik úvah k trestní odpovědnosti právnické osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaplni-ceske-veznice-i-hrisnici-z-rad-obchodnich-spolecnosti-aneb-nekolik-uvah-k-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-78556.html>.
- 19) Vidrna, J. *Dědicové trestně odpovědné právnické osoby.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dedicove-trestne-odpovedne-pravnicke-osoby-92815.html>.
- 20) Vidrna, J. *Může neznámý pachatel dostat právnickou osobu na lavici obžalovaných?* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/muze-neznamy-pachatel-dostat-pravnickou-osobu-na-lavici-obzalovanych-80111.html>.
- 21) Vidrna, J. *Některé procesní otázky trestní odpovědnosti právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nekttere-procesni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-91549.html>.
- 22) Vidrna, J. *Rozšíření trestní odpovědnosti právnických osob.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozsireni-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-94524.html>.
- 23) Vidrna, J. *Troška statistiky a troška nejistoty.* [online] 2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/troska-statistiky-a-troska-nejistoty-82263.html>.

- 24) Zeman, J. *Souběh trestní odpovědnosti právnické osoby s odpovědností fyzické osoby ve světle zásady ne bis in idem*. [online], [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://www.hjf.cz/downloads/novinky/novinka-mimoradne_vydani_nl.pdf.

7.4 Judikatura

- 1) Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012-IV.
- 2) Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1430/2006.
- 3) Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. září 2013, sp. zn. 5 Tdo 841/2013.

8 Abstrakt

Předmětem této diplomové práce jsou vybrané hmotněprávní aspekty trestní odpovědnosti právnických osob, která byla do českého právního řádu zavedena zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „ZTOPO“), jenž nabyl účinnosti dne 1. ledna 2012. Zakotvení institutu trestní odpovědnosti právnických osob představuje pro české trestní právo významný mezník, k němuž se český zákonodárce odhodlal zejména pod tíhou mezinárodních závazků a skutečnosti, že narůstající trestná činnost je v poslední době často páchána právě právnickými osobami. Cílem předkládané diplomové práce je rozbor pozitivní právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob s přihlédnutím ke kladům a záporům účinné právní úpravy. Jde však především o rozbor těch hmotněprávních ustanovení ZTOPO (s výjimkou úpravy sankcionování právnických osob), které jsou (nejen) odbornou veřejností vnímány přinejmenším jako problematické. Diplomová práce je členěna do tří částí. První část se zaměřuje na historický exkurz s mezinárodním přesahem spolu s posouzením argumentů pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, dále na možné koncepce odpovědnosti právnických osob a na legislativní proces týkající se trestní odpovědnosti právnických osob na území České republiky. Součástí první části je i pojednání o nových zásadách trestního práva hmotného, jejichž začleněním došlo v českém trestním právu k významným změnám. Druhá část se věnuje ZTOPO jako takovému, a proto je nejdůležitější částí diplomové práce. Zaměřuje se především na působnost ZTOPO, předpoklady trestní odpovědnosti právnické osoby spočívající ve zkoumání otázek týkajících se přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a možnosti vyvinění právnické osoby pomocí tzv. *compliance* opatření. Pozornost je věnována i přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce a možnosti zániku trestní odpovědnosti právnické osoby. Závěrem jsou zmíněny nedostatky účinné právní úpravy a návrhy *de lege ferenda*, které by mohly přispět ke zkvalitnění současné právní úpravy.

9 Abstract

The chosen substantive legal issues of the criminal liability of legal entities that was incorporated into the Czech legal order by the Act No. 418/2011 Sb., Act on Criminal Liability of Legal Entities and Proceedings Against Them (hereinafter as „the Act“) that came into force on January 1, 2012 are the subject matter of this thesis. The burden of international commitments and the fact that increasing criminal activities have recently been committed by legal entities led the Czech legislator to adopt the criminal liability of legal entities which represents a great milestone for the Czech criminal law. The aim of this thesis is to analyze the positive legal regulation of the criminal liability of legal entities whilst taking into consideration the strengths and weaknesses of the effective legal regulation. Especially it deals with the analysis of the particular substantive provision of the Act (except for provisions regarding the sanctioning of the legal entities) which are (not only) by the experts considered to be at least disputable. This thesis is divided into three parts. The first part is concentrated on historical elements with international aspects together with consideration of arguments for and against introduction of criminal liability of legal entities. Furthermore, the first part is concentrated on possible concepts of criminal liability of legal entities and on legislative procedure regarding the criminal liability of legal entities in the Czech Republic. Moreover, the first part deals with new principles of the substantive criminal law which have brought significant changes into the Czech legal system. The second part of the thesis deals with the Act as such and therefore it is the most important part of the thesis. Particularly, it focuses on the scope of the Act, preconditions of the criminal liability of legal entities consisting of examination of issues regarding imputability and the possibility of exculpation by virtue of compliance measures. The attention is also paid to the transition of the criminal liability of legal entity on its legal successors and the possibility of disappearance of the criminal liability of legal entity. Finally, the deficiencies of the Act and *de lege ferenda* suggestions, which could contribute to improvement of the current legal regulation, are mentioned.

10 Klíčová slova, key words

trestní právo, trestní odpovědnost, právnická osoba, ZTOPO

criminal law, criminal liability, legal entity, ZTOPO